

USTROJ VATROGASTVA U RH

Vujić, Antun

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:520028>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu

Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij Sigurnosti i zaštite

Antun Vujić

USTROJ VATROGASTVA U RH

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2022.

Karlovac University of Applied Sciences

Safety and Protection Department

Professional graduate study of Safety and Protection

Antun Vujić

**ORGANIZATION OF FIREFIGHTING IN THE
REPUBLIC OF CROATIA**

FINAL PAPER

Karlovac, 2022.

Veleučilište u Karlovcu

Odjel Sigurnosti i zaštite

Specijalistički diplomski stručni studij Sigurnosti i zaštite

Antun Vujić

USTROJ VATROGASTVA U RH

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Davor Kalem, struč. spec. crim

Karlovac, 2022.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SC
Trg J.J. Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni specijalistički diplomski studij Sigurnosti i zaštite

Usmjerenje: Zaštita od požara

Karlovac, 29.9.2022.

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student: Antun Vujić

Matični broj: 0416617053

Naslov: Ustroj vatrogastva u RH

Opis zadatka:

1. Opisati povijesne dokaze o razvoju vatrogastva u svijetu i Hrvatskoj.
2. Pojasniti razvoj vatrogastva od antike do srednjeg vijeka
3. Definirati vatrogastvo u srednjem vijeku u Europi i hrvatskim područjima
4. Analizirati nastanak modernog vatrogastva u Hrvatskoj u XIX. i početkom XX. vijeka
5. Razčlaniti vatrogastvo u Hrvatskoj poslije kraja I. svjetskog rata do kraja II. svjetskog rata
6. Opisati vatrogastvo u Hrvatskoj nakon II. svjetskog rata
7. Pojasniti vatrogastvo u samostalnoj Republici Hrvatskoj
8. Definirati ulogu vatrogastva u sustavu Civilne zaštite te njegov ustroj i razvoj

Zadatak zadan:
travanj 2022.

Rok predaje rada:
kolovoz 2022.

Predviđeni datum obrane:
29. 9. 2022.

Mentor:

Davor Kalem, struč. spec. crim

Predsjednik Ispitnog povjerenstva:

Marko Ožura, viši predavač

PREDGOVOR

Ovaj završni rad može poslužiti kao priručnik za sve studente te osobe koje se bave djelatnostima sigurnosti i zaštite na radu te vatrogastva. Materijali za izradu rada prikupljeni su više mjeseci knjižnici Veleučilišta u Karlovcu, Gradskoj knjižnici Ivan Goran Kovačić u Karlovcu, na internet stranici Narodnih novina te službenim internet stranicama vatrogasnih postrojbi Republike Hrvatske. U svrhu izrade ovog rada proučavani su magistarski i doktorski radovi u razdoblju od 2016. do 2022. godine.

Rad je pisan individualiziranim pristupom uz konkretno stečeno predznanje osnovne materije od stečeno radno iskustvo autora rada. Poglavlja rada su uvod, povijesni razvoj vatrogastva u svijetu, povijesni razvoj vatrogastva Republike Hrvatske, zatim slijedi poglavlje o dobrovoljnom vatrogastvu Republike Hrvatske, ličnostima važnim za utemeljenje vatrogastva u Hrvatskoj, slijedi poglavlje o zakonskim odredbama i podzakonskim aktima vatrogastva Republike Hrvatske, zatim ustroj vatrogastva Republike Hrvatske, specifičnosti djelatnosti vatrogasaca i zapovjednika vatrogasnih postrojbi Republike Hrvatske, sustav djelovanja vatrogasnih postrojbi u Republici Hrvatskoj, problemi vatrogastva Republike Hrvatske, specifičnosti djelovanja vatrogasne postrojbe Grada Siska, nakon čega slijedi zaključak, popis literature korištene pri izradi rada te popis ilustracija.

Izabranom koncepcijom ne izlazi se iz zadanih okvira, a ujedno se osigurava više prostora za stvarnu, praktičnu primjenu, a to je sačuvati sažeti materijal koji može poslužiti u obrazovanju ili usavršavanju svakome tko je dio struke sigurnosti i zaštite na radu, posebice onih koji djeluju u području vatrogastva. Rad sadrži shematske prikaze, slike i druge korisne sadržaje koji su do sada parcijalno obrađivani u domaćoj stručnoj literaturi. Rad je rezultat stečenog znanja autora tijekom pohađanja odjela Sigurnosti i zaštite na Veleučilištu u Karlovcu te proučavanja različitih domaćih i inozemnih stručno-znanstvenih materijala. Onima koji budu željeli proširiti svoja znanja iz područja tematike rada na raspolaganju je popis korištene literature koji se nalazi na kraju ovog rada.

Ovom se prilikom posebno zahvaljujem se svom mentoru Davoru Kalemu, struč. spec. crim na prenesenom znanju te ukazanom razumijevanju, usmjeravanju te pomoći prilikom pisanja ovog diplomskog rada. Zahvaljujem se svim profesorima Veleučilišta u Karlovcu, Odjela sigurnosti i zaštite te svojim kolegama na pruženoj potpori tijekom razdoblja mog studiranja. Također se želim posebno zahvaliti članovima svoje obitelji na ukazanom razumijevanju i potpori tijekom razdoblja mog studiranja.

SAŽETAK

Vatrogastvo je stručna i humanitarna djelatnost koja se bavi preventivnim mjerama zaštite od požara i eksplozija, gašenjem požara, spašavanjem ljudi, životinja i imovine, pružanjem tehničke pomoći te obavljanjem raznih zadataka tijekom izvanrednih situacija poput nesreća. Suvremeno se vatrogastvo postepeno razvijalo i organiziralo pod utjecajem pojave te razvoja raznih oblika vatrogasne tehnike. Na području Republike Hrvatske vatrogasnu djelatnost obavljaju vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva (DVD) i vatrogasne zajednice. Vatrogasna postrojba može biti dobrovoljna ili profesionalna javna vatrogasna postrojba koja djeluje na području pojedine općine ili grada, postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva, profesionalno vatrogasno društvo, postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva u gospodarstvu te postrojba za brzo djelovanje. Predmet ovog rada je ustroj vatrogastva u Republici Hrvatskoj, dok je temeljni cilj rada ukazati na specifičnosti ustroja vatrogastva u Republici Hrvatskoj, prednosti te nedostatke uz prijedloge za unapređenje vatrogastva u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: *preventivne mjere zaštite, požar, ustroj vatrogastva, Republika Hrvatska.*

ABSTRACT

Firefighting is a professional and humanitarian activity that deals with preventive measures against fire and explosion, extinguishing fires, rescuing people, animals and property, providing technical assistance and performing various tasks during emergencies such as accidents. Modern firefighting has gradually developed and organized under the influence of the emergence and development of various forms of firefighting techniques. In the territory of the Republic of Croatia, firefighting activities are performed by fire brigades, voluntary fire brigades (DVD) and fire brigades. A fire brigade can be a voluntary or professional public fire brigade operating in a municipality or city, a voluntary fire brigade unit, a professional fire brigade, a voluntary fire brigade unit in the economy and a rapid reaction unit. The subject of this paper is the organization of firefighting in the Republic of Croatia, while the main goal of the paper is to point out the specifics of the organization of firefighting in the Republic of Croatia, advantages and disadvantages with proposals for improving firefighting in the Republic of Croatia.

Keywords: *preventive protection measures, fire, fire organization, Republic of Croatia.*

SADRŽAJ

Stranica

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA.....	I
PREDGOVOR.....	II
SAŽETAK.....	IV
ABSTRACT	V
1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	3
2. POVIJESNI RAZVOJ VATROGASTVA U SVIJETU	4
3. POVIJESNI RAZVOJ VATROGASTVA U HRVATSKOJ.....	6
3.1. Vatrogastvo u doba antike	6
3.2. Vatrogastvo u slavenskom razdoblju	7
3.3. Vatrogastvo u franačkom razdoblju	8
3.4. Vatrogastvo u razdoblju srednjeg vijeka	8
3.5. Vatrogastvo u 19. i 20. Stoljeću	9
4. DOBROVOLJNO VATROGASTVO RH	11
5. LIČNOSTI VAŽNE ZA UTEMELJENJE SUSTAVA VATROGASTVA RH	18
6. ZAKONSKE ODREDBE I PODZAKONSKI AKTI VATROGASTVA RH	21
6.1. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske	21
6.2. Zakon o zaštiti od požara.....	22
6.3. Planovi i dokumentacija zaštite od požara	24
6.4. Osposobljavanje za zaštitu od požara, preventivno djelovanje i gašenje požara	25
6.5. Ustrojstvo zaštite od požara na području RH.....	26
7. USTROJ VATROGASTVA RH.....	28
7.1. Ravnateljstvo civilne zaštite	28

7.2. Ustroj vatrogasnih postrojbi RH	31
7.2.1. Javne vatrogasne postrojbe RH	35
7.2.2. Postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva RH	37
7.2.3. Profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu RH	42
7.2.4. Postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu RH.....	43
7.2.5. Županijska vatrogasna postrojba	45
7.2.6. Postrojba za brzo djelovanje – intervencijska vatrogasna postrojba RH	46
8. VATROGASCI I ZAPOVJEDNICI VATROGASNIH POSTROJBI RH	48
9. SUSTAV DJELOVANJA VATROGASNIH POSTROJBI RH	52
9.1. Zaprimanje dojave	52
9.2. Intervencija – koordinacija i vodstvo	53
9.3. Formacijski ustroj vatrogasnih postrojbi.....	55
10. PROBLEMI VATROGASTVA RH.....	58
10.1. Problem funkcioniranja sustava vatrogastva RH	58
10.2. Problem zapošljavanja profesionalnih vatrogasaca	60
10.3. Problem prilikom intervencija na miniranim područjima	61
11. VATROGASNA POSTROJBA GRADA SSKA	63
11.1. Dobrovoljno vatrogasno društvo Sisak	66
12. ZAKLJUČAK	70
13. LITERATURA.....	72
14. PRILOZI	74
14.1. Popis slika.....	74

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Vatrogastvo u svakoj zemlji ima izuzetno važnu ulogu. Temeljna zadaća vatrogastva na području Republike Hrvatske je spašavanje ljudi i imovine. Vatrogastvo je prvenstveno humana djelatnost, a posebna je uloga vatrogastva vidljiva tijekom ljetnih mjeseci kada diljem obalnog prostora Republike Hrvatske svake godine bukne brojni požari, a vatrogasne postrojbe nadležne za pojedina područja, samostalno te udruženo sudjeluju u gašenju i spašavanju ljudskih života, a zatim i šumskih područja, poljoprivrednih zemljišta te imovine građana. Vatrogasne postrojbe Republike Hrvatske također sudjeluju u svim ostalim prirodnim nepogodama i tehničkim intervencijama.

Povijest vatrogastva seže u razdoblje prije Krista. U Republici Hrvatskoj prema Zakonu o vatrogastvu vatrogasnu djelatnost mogu obavljati vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice te stručne i humanitarne organizacije. U cilju zaštite od požara poduzimaju se organizacijske, tehničke i druge mjere i radnje u svrhu otklanjanja opasnosti od nastanka požara, ranog otkrivanja, obavještanja te sprječavanja širenja i učinkovitog gašenja požara, spašavanja ljudi i životinja ugroženih požarom, sprječavanja i smanjenja štetnih posljedica požara te utvrđivanja uzroka nastanka požara uz otklanjanje posljedica istoga.

Ravnateljstvo civilne zaštite je samostalna, strukovna i upravna organizacija u Republici Hrvatskoj koja priprema, planira i rukovodi operativnim snagama te koordinira djelovanje svih sudionika zaštite i spašavanja. Vatrogasnu djelatnost u Republici Hrvatskoj obavljaju stručne humanitarne organizacije, a to su javne vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice. Prema ustroju vatrogasne postrojbe na području Republike Hrvatske čine javne vatrogasne postrojbe (dobrovoljne ili profesionalne), postrojbe dobrovoljnoga vatrogasnog društva, profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu, postrojbe dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu te postrojbe za brzo djelovanje (intervencijska postrojba).

Brojni su problemi sustava vatrogastva na području Republike Hrvatske od čega valja istaknuti financiranje profesionalnih vatrogasnih postrojbi (JVP), pokrivenost teritorija Republike Hrvatske po pitanju zaštite od požara, nedostatak profesionalnih vatrogasnih postrojbi na određenim prostorima koja su slabije naseljena te nedostaci ustroja dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD-a).

Nužno je stoga da se izmjenom zakonskih odredbi te podzakonskih akata bolje definira ustroj vatrogastva na području Republike Hrvatske te da se unapređenjem postojećeg sustava vatrogastva poradi na boljoj opremljenosti postrojbi Republike Hrvatske, posebice na područjima gdje su još vidljivi ostaci ratnih razaranja te da se na području cijele Republike Hrvatske ujednače prava te plaće djelatnika vatrogasnih postrojbi. Predmet ovog rada je ustroj vatrogastva u Republici Hrvatskoj, dok je cilj rada ukazati na specifičnosti ustroja vatrogastva u Republici Hrvatskoj, prednosti te nedostatke uz prijedloge za unapređenje vatrogastva u Republici Hrvatskoj.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Kako bi se što kvalitetnije istražila problematika rada korišteni su različiti izvori podataka, od internet stranica do stručnih knjiga područja sigurnosti i zaštite na radu te vatrogastva. Prikupljena je i istražena literatura na hrvatskom i engleskom jeziku. Rad istražuje, proučava i analizira već postojeće (sekundarne) podatke koji su prikupljeni metodom „desk“ istraživanja koje obuhvaća podatke s interneta te stručnih publikacija područja vatrogastva. Pri prezentaciji podataka korištene su znanstvene metode analize, klasifikacije, indukcije, dedukcije i deskripcije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad tvori četrnaest poglavlja. Prvo je poglavlje uvod raščlanjen na predmet i cilj rada, izvore podataka i metode prikupljanja te sadržaj i strukturu rada, dok se drugo poglavlje odnosi na povijesni razvoj vatrogastva u svijetu, a treće povijesni razvoj vatrogastva u Republici Hrvatskoj. Četvrto se poglavlje odnosi na dobrovoljno vatrogastvo Republike Hrvatske, a peto na ličnosti važne za utemeljenje vatrogastva Republike Hrvatske. Šesto se poglavlje odnosi na zakonske odredbe i podzakonske akte vatrogastva Republike Hrvatske, dok se sedmo poglavlje odnosi na ustroj vatrogastva Republike Hrvatske, a osmo na vatrogasce i zapovjednike vatrogasnih postrojbi Republike Hrvatske. Deveto se poglavlje odnosi na sustav djelovanja vatrogasnih postrojbi Republike Hrvatske, dok se deseto poglavlje odnosi na probleme vatrogastva Republike Hrvatske, a jedanaesto poglavlje na vatrogasnu postrojbu Grada Siska. Rad završava zaključkom, popisom literature korištene pri izradi rada te popisom ilustracija.

2. POVIJESNI RAZVOJ VATROGASTVA U SVIJETU

Opasnost od požara prijetila je čovjeku otkako je otkrio vatru, pa od tada postoji i borba protiv požara. Arheološki nalazi pokazuju kako je vatra ljudima bila poznata prije približno 300.000 godina. Na početku su ljudi upotrebljavali vatru koja je nastala prirodno (udarom groma, iz vulkana, šumskim požarom i slično), a kasnije su naučili vatru po potrebi zapaliti i sami te je kontrolirati. Primjerice, u staroj Kini, Grčkoj i Peruu upotrebljavala su se zrcala s pomoću kojih se, refleksijom i koncentriranjem sunčevih zraka palila vatra. Slijedi prikaz razvoja vatrogastva tijekom povijesti prema razdobljima.

Razornu moć vatre dokazali su katastrofalni požari velikih gradova poput Troje. Iako je još Babilonski kralj Hamurabi (18. st. pr. Kr.) zakonom propisao pravila o međusobnoj udaljenosti kuća i debljini zidova, stvorivši prve protupožarne propise, prvi zapisi o organiziranju vatrogastva potječu s egipatskog papirusa iz 2. st. pr. Kr. [1]. Najstariji prikaz gašenja vatre je na reljefu od alabastera pronađenome u Nimrudu kraj Ninive oko 850. pr. Kr. pokraj današnjeg Mosula u Iraku. [1]

Prva vatrogasna služba i protupožarna zaštita organizirana je u starome Rimu, za cara Oktavijana dobrovoljnim udruživanjem građana prema cehovskim načelima, sastavljeno od kovača, kožara, tesara i zidara, u cilju zaštite vlastitih domova i četvrti u vidu 7 kohorti vatrogasaca od kojih je svaki imao svoje zaduženje (rukovoditelj vatrogastva, vodonoša i slično). Propašću Rimskoga Carstva prestale su postojati i vatrogasne jedinice.

U ranome srednjem vijeku vatrogastvo se ponovno organiziralo, pa je Karlo I. Veliki počeo uvoditi noćne straže u gradovima koji su imali požarne propise kojima je određen način izgradnje kuća i potrebna vatrogasna oprema. Gradska knjiga njemačkog grada Augsburga iz 1276. godine sadrži jedan od najstarijih propisa o protupožarnoj zaštiti. Obrtnici raznih struka imali su dužnosti u slučaju nastanka požara. U 17. stoljeću su postignuta poboljšanja u tehnici i sredstvima za gašenje požara, pa su se pojavile prve štrcaljke te vatrogasne cijevi od kože, čija je dužina povećana spojnicama. Prvi dobrovoljni vatrogasci tada su bili svećenici kapucini u Francuskoj. Prvo dobrovoljno

vatrogasno društvo osnovano je 1846. u njemačkom gradu Durlachu. Godine 1900. u Parizu je osnovano Međunarodno vatrogasno udruženje. [2]

3. POVIJESNI RAZVOJ VATROGASTVA U HRVATSKOJ

Zaštita od požara i vatrogastvo na tlu Hrvatske staro je koliko i svijest o opasnosti od požara na temelju čega su utemeljeni prvi oblici organiziranog suprotstavljanja požarnoj stihiji. Ljudi su se počeli organizirano okupljati uslijed spoznaje da pojedinac teško savladava požarnu stihiju. Okupljanja su bila dobrovoljna ili prisilna, a temeljni je cilj bio da se okupljeni zajedničkim snagama suprotstave požaru. Organizirana zaštita od požara te vatrogastvo, organizirano na nacionalnoj razini, temelji se na principu zaštite od požara u lokalnim zajednicama. Na osnovi sačuvanih i dostupnih dokumenata povijesni razvoj obrane od požara i vatrogastva na tlu današnje Hrvatske moguće je pratiti kroz nekoliko razdoblja, a detaljnije informacije slijede u daljnjem tekstu rada.

3.1. Vatrogastvo u doba antike

U antičkom Rimu, od Oktavijanovih osvajanja Ilirije do propasti Zapadnorimskog carstva primjenjivalo se iskustvo rimskih mjesta te gradova važnih za Rimsko carstvo. Požari su u Rimu bili česta pojava, zahvaćali su cijele gradove, uglavnom neplanski građene gdje su kuće zbijene bile u uskim ulicama. Požari su najčešće bili rezultat nepažnje brojnih obrtnika poput kovača i pekara, a gašenje se najčešće sastojalo u rušenju četvrti zahvaćenih požarom. Navedeno je bilo poticaj da se utemelje službe protupožarne zaštite koje su se ubrzano razvijale. Utemeljeni su prvi oblici dobrovoljnog vatrogastva.

Kako se razvijao Rim, požari su bili češći, pa su se rimski obrtnici organizirali u skupine radi vlastite obrane od požara, a bili su udruženi na cehovskoj osnovi. Dobrovoljno vatrogastvo Rima sačinjavala su četiri ceha:

1. fabri (kovači, kamenoklesari, metalci),
2. centonariji (krojači, tekstilci, kožari),
3. dendrofori (tesari, kolari),

4. tignariji (zidari) [2].

Na čelu ceha je bila društvena uprava s jednim od majstora, a operativno – zapovjedničku djelatnost obnašao je *perfekt* koji je obnašao tehničko rukovodstvo kod izvođenja vježbi te na samom požarištu. Takvo dobrovoljno vatrogastvo bilo je najrazvijenije u 2. i 3. stoljeću ponajprije zahvaljujući potpori tadašnjih vladara. Dobrovoljni vatrogasci na tlu današnje Hrvatske koja je bila pod rimskom okupacijom bili su u Osijeku, Sisku, Solinu te Puli. U rimskom naselju Mursa (Osijek), osnovano je prvo Mursijsko udruženje vatrogasaca sa zapovjednikom Zbora vatrogasaca Titom Flavijem Martinom koji je bio predstojnik ceha vatrogasaca. U Siscii (Sisak) su postojale kohorte noćnih čuvara, raspoređenih po gradskom četvrtima koje su pružale zaštitu od požara, a do slabljenja dolazi u 5. stoljeću.

Početak propasti Zapadnog rimskog carstva 455. godine uvelike je utjecao na propast vatrogasne organizacije. Ukinute su sve vatrogasne organizacije Europe. Propašću rimske države, profesionalno vatrogastvo se postepeno povuklo sa granica rimskog carstva, a dobrovoljno su vatrogastvo uništavala brojna barbarska plemena od kojih valja istaknuti Gote i Hune. Goti su bili germansko pleme iz Skandinavije koje se dijelilo na Istočne Gote (Ostrogoti) i Zapadne Gote (Vizigoti), a Istočni Goti su se ujedinili sa Hunima s kojima su u zajednici godinama harali Europom. Huni su bili nomadski narod mongolskog porijekla, a pustošili su područje Rimskog Carstva te su pod vodstvo Atila prodirali na Zapad te nastanili središnju Europu gdje su izgradili državu. Huni su svojim žestokim napadajima, nepredvidljivim povlačenjima i brzinom strateških pohoda odnosili pobjede i uzrokovali velik strah te su pokorili brojne narode, pa tako i Istočne Gote.

3.2. Vatrogastvo u slavenskom razdoblju

Slavensko razdoblje počelo je nakon seobe barbarskih naroda u drugoj polovini 6. i početkom 7. stoljeća, kada su Slaveni doselili na Balkan. Na području gdje su prebivali

Hrvati dolazi do ponovnog organiziranja zaštite od požara. Tadašnja zaštita od požara nije bila na visokoj razini glede tehnike, ali je bila svjesna te vrlo dobro organizirana. [3]

3.3. Vatrogastvo u franačkom razdoblju

Franačko razdoblje je razvojna etapa obrane od požara kada su tlo današnje Hrvatske prolazili Franci sa zapada, Avari sa istoka, a na jugu do Istre bili su posjedi Bizanta. Interes za hrvatskim tlo pokazali su tada i Mađari, Arapi, Venecija te mnogi drugi. Južni Slaveni sa hrvatskim knezom Ljudevitom Posavskim na čelu, sa središtem u Sisku, sklopili u 9. stoljeću savez sa Francima, pa je i obrana od požara organizirana po principu obrane u Franačkoj državi. Iz razdoblja vladavine Trpimira, Tomislava, Zvonimira te Krešimira na tlu Hrvatske nema pisanih tragova o obrani od požara. [2]

Od kraja 11. do početka 20. stoljeća Hrvatska je bila vezana za Ugarsko kraljevstvo, no Hrvati su očuvali državnost, identitet, pa i plemstvo. Dodjelom tadašnje povlastice Zlatne bule određeni su gradovi bilježili ubrzani napredak, a u procesu skrbi za vlastitu imovinu razvila se potreba za obranom od požara, što je posebice potaknuo čestim požarima nakon tatarskih prodora u Hrvatsku tijekom 13. stoljeća. [2]

3.4. Vatrogastvo u razdoblju srednjeg vijeka

U srednjem vijeku vatrogasna služba bila je najbolje uređena u Francuskoj, Njemačkoj, Nizozemskoj, Italiji i Engleskoj, no nikad se više nije vratila na razinu razvoja Rimskog carstva. Feudalni poredak je bio ograničen na gradski život, što je uvelike usporavalo organizaciju obrane od požara. Srednjovjekovni gradovi bili su građeni od kamena te drva, ulice uske, kuće blizu jedna drugoj, krovovi pokriveni slamom, trskom ili drvenim daskama, a peći i dimnjaka nije bilo, već su se koristila otvorena ložišta, pa su požari često pustošili cijela naselja. Zaštita od požara bila je temeljna preokupacija tadašnje

vlasti, a provodila se uglavnom putem raznih propisa kojima su određivane mjere koje bi smanjivale opasnost nastanka požara. Tako je primjerice pušenje u određeno doba bilo zabranjeno, a večernje zvonjenje je pozivalo na gašenje ognjišta. Prekršitelji su strogo kažnjavani. [2]

Tijekom 12. i 13. stoljeća počela je gradnja gradskih zidina sa kulama s kojih su stražari pazili da neprijatelj ne uđe u grad, ali i da ne izbije požar. Zvona su bila znak uzbune. Tek se nakon katastrofalnog požara u Beču 1276. godine na tlu današnje Hrvatske pojavljuje požarni red koji se uglavnom odnosio na propise o izgradnji kuća, uređenju ognjišta, opremi nužnoj za gašenje eventualnog požara i slično. Prekršitelje su najčešće spaljivali žive. [2]

Prvi i najstariji hrvatski zapis o osnivanju i propisivanju obrane od požara potječe iz gradskog Statuta Dubrovnika iz 13. stoljeća. Kasnije su donesene posebne uredbe o gašenju požara kojima se sprječavalo nastajanje požara u gradu. Posebno su bile određene sankcije za prekršitelje te je propisana smrtna kazna spaljivanjem ili vješanjem. Organizirana je i noćna straža u funkciji službe čuvanja od požara. O obrani od požara svjedoče vinodolski, skradinski, šibenski te brojni drugi statuti. [2]

3.5. Vatrogastvo u 19. i 20. Stoljeću

Prije osnivanja *Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice*, a posebno nakon zaključka konstituirajuće skupštine, započelo s izgrađivanjem temelja za ustroj dobrovoljnog vatrogastva na tlu Hrvatske. Za ustroj dobrovoljnih vatrogasnih društava bila je nužna Hrvatsko-slavonska vatrogasna zajednica koja je učinila bitne pomake u suvremenoj organizacije zaštite od požara. Za nacionalni ustroj dobrovoljnog vatrogastva te organizacije zaštite od požara bila je nužna literatura na hrvatskom jeziku. Statističko praćenje požara te vatrogastva na području Hrvatske počelo je 80-ih godina 19. stoljeća. [2]

Hrvatsko vatrogastvo 20. stoljeća obilježilo je razdoblje Domovinskog rata od 1990. do 1995. godine. Neposredno prije početka Domovinskog rata, krajem 80-ih godina 20. stoljeća u svim jedinicama izvršene su provjere vatrogasne opreme te ljudstva, a vatrogasni savezi općina uspostavili neposrednu radio-vezu s organima općina. Također je organizirano čuvanje vatrogasnih objekata i opreme, izvlačenje opreme iz objekata u slučaju ugroženosti i slično. Tijekom Domovinskog rata mnogi su vatrogasci dali svoj život, a brojni su i ranjeni u službi. Uništeno je stotine vatrogasnih vozila te druge opreme.

[2]

4. DOBROVOLJNO VATROGASTVO RH

Požarne opasnosti su oduvijek bile te ostale nepredvidive te često životno ugrožavajuće, pa su ubrzo nakon Varaždina i sljedeći hrvatski gradovi oformili vlastiti sustav obrane od požara te utemeljili vlastita dobrovoljna vatrogasna društva:

1. Sisak (1865. godine),
2. Otočac (1868. godine),
3. Ludbreg (1869. godine),
4. Zagreb (1870. godine),
5. Karlovac (1871. godine) i drugo.

Polovicom 19. stoljeća u pojedinim hrvatskim gradovima osnivaju se plaćene službe koje su skrbile za preventivnu zaštitu i vatrogasnu opremu, ali nisu bile ustrojene kao vatrogasne postrojbe. Najstarija takva postrojba na području Hrvatske je „Gradski vatrogasni zbor u Rijeci“ osnovan 1863. godine. Vatrogasna je djelatnost donosila određene građanske povlastice i ugled, a za ulazak u vatrogasni zbor redovnih vatrogasaca održava su natjecanja. [2]

Godine 1910. je u Zagrebu utemeljena prva profesionalna vatrogasna straža. Temelj osnivanja profesionalnih vatrogasnih postrojbi u većini slučajeva bila su dotadašnja gradska dobrovoljna vatrogasna društva u Zagrebu, Varaždinu, Karlovcu, Osijeku i drugim gradovima, a ustroj i koordinaciju je provodila Zajednica (Savez) kao krovna organizacija hrvatskog vatrogastva. [12]

Prošlo je čak trinaest desetljeća otkako je pokrenuta inicijativa za osnivanjem krovne hrvatske vatrogasne organizacije do njezina osnutka. Nakon što su dobrovoljna vatrogasna društva usvojila pravila, pristiglo je rješenje Banske uprave Kraljevske zemaljske vlade u Zagrebu 1876. godine kojim je potvrđen slobodan rad i aktivnosti *Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice*. Za predsjednika Zajednice izabran je zagrebački nadvojvoda Gjuro Stjepan Deželić. Za pravi datum osnivanja *Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice* uzima se 17. veljače 1874. godine, kada je održan prvi osnivački sastanak *Hrvatsko – slavonske vatrogasne zajednice*. [2]

Prema osnovnim načelima budućeg rada donijeti su sljedeći zaključci:

1. Da se kod svih vatrogasnih društava uvede hrvatski povik (zapovijedi), koji će Središnji odbor izraditi i provesti,
2. Da sva vatrogasna društva u Hrvatskoj i Slavoniji uvedu jednake navojke za cijevi (prihvaćen je Metzov sustav),
3. Da se uvede jednolično, ne skupno ni raskošno odijelo za hrvatske i slavonske vatrogasce,
4. Da se od Zemaljske vlade izmoli donošenje Zakona (Gasnika) koja bi podupirala vatrogasna društva i njihov razvoj,
5. Da vlada ozakoni davanje postotka osiguravajućih društava za rad dobrovoljnih vatrogasnih društava i da se osnuje zaklada za unesrećene vatrogasce i njihove obitelji,
6. Da se željeznicom i brodovima omogući besplatni prijevoz gasila i vatrogasaca na garišta i s garišta,
7. Da se uvedu jednoobrazni izvještaji za sve članice Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice,
8. Da se počne sa izdavanjem časopisa u kojem će se osim stručnih članaka biti i izvješća vatrogasnih društava,
9. Da Vlada odobri iz proračuna izdvaja svotu za potrebe vatrogastva i potpomaganje nastradalih vatrogasaca. [2]

Hrvatsko – slavonska vatrogasna zajednica na čelu sa Gjurom Stjepanom Deželićem predlaže 1889. godine prvi vatrogasni zakon u Hrvatskoj pod nazivom *Glasnik za Kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju*. Gjuro Stjepan Deželić se do svoje smrti 1907. godine zalagao za ozakonjenje te razvoj vatrogastva. [2]

Za vrijeme Prvog svjetskog rata rad vatrogasnih organizacija potpuno zamire, jer su gotovo svi mlađi članovi morali otići u vojsku, a sprave i oprema su zanemareni i napušteni, te su prepušteni uništenju. Naredba Vlade o prestanku djelovanja svih društvenih organizacija ukinula je rad vatrogasne organizacije, no rad u ratu zapravo nikada nije stao, već je bio ograničen te se odvijao pod nepovoljnim uvjetima. Ljudstvo je

bilo demotivirano, a potpora je dolazila u vidu dobrovoljnih priloga. Vatrogastvo je prvenstveno poticalo nacionalno oslobođenje. [2]

Raspadom Austro-ugarske države i prestankom Prvog svjetskog rata, javlja se nada u novo doba u vatrogastvu. U poratnim godinama vatrogasna društva su se počela ponovno zasnivati uz materijalne uvjete kao i prije početka rata. Usprkos brojnim otporima vlasti 1933. godine je donesen *Zakon o organizaciji vatrogastva Kraljevine Jugoslavije* čime vatrogasne organizacije dobivaju pravni status, uz ograničenje slobode djelovanja režima što je 1937. godine dovelo do raskida suradnje *Vatrogasne zajednice Savske banovine* sa *Vatrogasnim savezom Kraljevine Jugoslavije*. [2]

Za vrijeme Banovine Hrvatske, neposredno pred početak Drugog svjetskog rata došlo je do organizacijskih promjena u vatrogastvu, i to u administracijskom pripajanju. Pojavili su se problemi nadležnosti po upravnoj liniji za nadzor, a samim time i brige o spremnosti vatrogasne organizacije za izvršavanje zadataka u odnosu na brojno stanje te opremljenost. Prema odredbama Zakona o organizaciji vatrogastva¹, nadzor pripada u nadležnost Ministarstva za fizički odgoj naroda, a Vatrogasni savez postao je vrhovni organ vatrogastva. Nadležnost također ima i Ministarstvo vojske i mornarice, te inspekcija narodne obrane zbog uloge vatrogastva u civilnoj obrani za vrijeme rata. [2]

Prema Zakonu o organizaciji općina² iste su odlučivale o formiranju službenih, dobrovoljnih, obaveznih ili kombiniranih vatrogasnih jedinica. Samostalnost hrvatskog vatrogastva očitavala se jedino putem Pravilnika o odori i opremi *Vatrogasne zajednice Banovine Hrvatske*, koji je prihvaćen u rujnu 1940. godine. U pred ratnim zbivanjima, vatrogasna organizacija je postala temelj ukupne organizacije civilne zaštite, a održala se i u godinama Drugog svjetskog rata. [3]

Formiranjem Nezavisne države Hrvatske u travnju 1941. godine *Vatrogasna zajednica Banovine Hrvatske* mijenja ime u *Vatrogasni savez Nezavisne Države Hrvatske*. Prestali su postojati svi organi Zajednice te je zabranjeno održavanje skupština vatrogasnih župa i dobrovoljnih vatrogasnih društava, javnih vježbi i slično. Dobrovoljna vatrogasna društva

¹ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

² Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20)

djelovala su pod nadzorom NDH, posebice slobodarska, što je uvelike negativno utjecalo na razvoj te djelovanje tih društava. [2]

Tijekom rata muška radna snaga odlazila je na bojište, pa i ona koja je bila profesionalno osposobljena za zaštitne djelatnosti od vatre. Vatrogasci su mogli ostati na dužnosti tek nakon mobilizacije u Narodnu zaštitu. Pričuva Narodne zaštite je bila muška mladež starija od 15 godina i ženska mladež starija od 17 godina. [3]

Dio članova vatrogasnih organizacija priključili su se *Narodno oslobodilačkom pokretu*. Vatrogasni domovi su pretvoreni u skladišta za zbrinjavanje ranjenika i nezbrinute djece te u vojničke kuhinje. Okupator je koristio vatrogasnu opremu, a vatrogasni domovi i spremišta bili su bunker okupatora. U Zagrebu gotovo svi vatrogasci su bili oslobođeni od odlaska u vojsku, osim vojnih časnika. Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije donio je 1944. godine *Odluku o obnavljanju uništenih, reorganizaciju postojećih i organiziranju novih vatrogasnih jedinica* koja je inicirala rad vatrogasnih jedinica na oslobođenim dijelovima zemlje gdje je trebala obnova od ratnih razaranja. Obnova vatrogastva u razdoblju nakon rata odvijala se pod nadzorom povjerenika za vatrogastvo. [3]

Godine 1945. godine je Ministarstvo unutrašnjih poslova Demokratske Federativne Republike Jugoslavije donijelo *Odluku o proglašenju povjereništva unutrašnjih poslova pri federalnim jedinicama*, a čija je temeljna zadaća poticati zasnivanje te razvoj državnog i dobrovoljnog vatrogastva. Svrha je organiziranje i povezivanje vatrogasnih društava kako bi se utemeljio vatrogasni savez. Prema odluci istog Ministarstva propisan je ustroj vatrogastva u sklopu unutarnjih poslova te je imenovan povjerenik za vatrogastvo. [2]

Ministarstvo unutrašnjih poslova Federativne Narodne Republike Jugoslavije je u veljači 1946. godine izdalo podzakonski akt *Obavezno uputstvo o službi odbrane od požara* kojim utvrđuje organizaciju vatrogastva i službe za obranu od požara. Posebna se pažnja pridavala stručnom osposobljavanju vatrogasnih kadrova, tehničkoj opremi i unapređenju kulturnog i društvenog života. Godine 1946. u Zagrebu je organiziran prvi vatrogasni tečaj za vatrogasce iz cijele Jugoslavije, a Sabor narodne Republike Hrvatske donosi *Zakon o organizaciji Narodne milicije*. Tradicija vatrogastva stara nekoliko desetljeća potvrđena je

*Zakonom o dobrovoljnim vatrogasnim društvima Narodne Republike Hrvatske*³ 1948. godine te osnivanjem *Saveza dobrovoljnih vatrogasnih društava* iduće godine. [2]

*Zakonom o dobrovoljnim vatrogasnim društvima*³ su jasno formilirane obveze i utvrđeni zadaci dobrovoljnog vatrogastva te je riješeno pitanje osiguranja vatrogasaca u slučaju ozljede i slično. Temeljni instituti ustroja vatrogastva u Zakonu su dobrovoljna vatrogasna društva, kotarski podsavezi dobrovoljnih vatrogasnih društava i savez dobrovoljnih vatrogasnih društava. [3]

Zakonom je propisan ustroj Saveza kojemu je zadaća da:

1. pokreće i razmatra opća pitanja dobrovoljnog vatrogastva, organizira i jedinstveno uređuje ukupnu dobrovoljnu vatrogasnu službu u Narodnoj Republici Hrvatskoj,
2. nadzire rad podsaveza,
3. vodi centralnu statistiku o stanju vatrogastva i o požarima na području Hrvatske,
4. predlaže najprikladnije tipove gasila, pribora i opreme,
5. izvršava naredbe nadležnih ministarstava ukoliko se odnose na vatrogastvo,
6. podnosi prijedloge i daje stručna mišljenja o pitanjima vatrogastva. [3]

Na zasjedanju Saveza dobrovoljnih vatrogasnih društava Narodne Republike Hrvatske u travnju 1952. godine odlučeno je da se godišnja skupština pretvori u Kongres vatrogasaca Hrvatske koji je prvi put zasjedao 1955. godine čime je potvrđeno zajedništvo profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasaca u sklopu krovne vatrogasne organizacije pod nazivom *Vatrogasni savez Hrvatske*. Na istom je tom kongresu kao dan vatrogastva Narodne Republike Hrvatske utvrđen 2. svibanj te je donesen *Statut Vatrogasnog saveza Narodne Republike Hrvatske* čime je proveden preustroj vatrogasnih asocijacija ukidanjem podsaveza i osnivanjem kotarskih vatrogasnih saveza i vatrogasnih odbora općina. Rezolucijom se utvrdio rad kroz stručno – tehnički, upravno – organizacijski te politički segment.

³ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

Na području Hrvatske su kategorizirane sljedeće četiri kategorije prema štićenom području, gustoći naseljenosti te udaljenosti od sjedišta profesionalne vatrogasne jedinice:

1. prva kategorija - društva u razvijenim kotarskim središtima,
2. druga kategorija – ostala kotarska središta,
3. treća kategorija - jedinice u općinskim središtima,
4. četvrta kategorija - seoske jedinice. [3]

Tijekom povijesnog razvoja vatrogastva u Hrvatskoj održano je nekoliko međunarodnih vatrogasnih natjecanja, a od posebne važnosti bilo je treće međunarodno vatrogasno natjecanje održano u Karlovcu od 3. do 9. rujna 1966. godine održano u čast laureatima s prošlih dviju olimpijada. To je natjecanje bilo veliko priznanje Hrvatskoj na vatrogasnom području.

U razdoblju od 1974. do 1976. godine donijeta su tri zakona važna za vatrogasnu službu, a to su:

1. Zakon o općenarodnoj obrani⁴,
2. Zakon o osnovama društvene samozaštite,
3. Zakon o udruženom radu. [1]

Ti su zakoni omogućili povezivanje vatrogasnih organizacija i službi s društvenom samozaštitom i općenarodnom obranom, snizili premije za one koji se pridržavaju preventivnih mjera u zaštiti od požara te omogućili stabilan i čvrst izvor prihoda za gradnju objekata i nabavu tehničke opreme. Zakoni su potpomogli definirati zaštitu od požara kao posebno važnu djelatnost za društvo. Vatrogastvo je dobilo status društvene organizacije, s obaveznim financiranjem iz proračuna ili interesnim udruživanjem sredstava. Vatrogasni savez je pridonio ubrzanom napretku vatrogastva vezano uz preventivno te operativno djelovanje te strukovni i društveni rad.

⁴ Zakon o općenarodnoj obrani (NN 4/1991)

U Zagrebu je u prosincu 1990. godine održana Skupština Vatrogasnog saveza Hrvatske na kojoj su razmatrani zakonski propisi o zaštiti od požara i o vatrogastvu te financiranje. Skupštinska rasprava je zaključila kako su potrebna dva zakona, a to su:

1. Zakon o zaštiti od požara⁵,
2. Zakon o vatrogastvu⁶. [2]

Za vatrogastvo Hrvatske započele tragične godine rata uz progone, razaranja i brojna stradanja. Pripreme za djelovanje u novonastalim ratnim uvjetima uvjetovala je tadašnja politika. Ratni ciljevi bili su strateški i industrijski objekti. U svibnju 1990. godine započela je pripravnost svih vatrogasnih društava za izvanredne okolnosti uvjetovane ratom. [2]

Temeljem Zakona o vatrogastvu, 1993. godine profesionalno vatrogastvo prelazi pod nadzor Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) Republike Hrvatske čime je centralizirano vatrogastvo razdvojeno od dobrovoljnog vatrogasnog društva (DVD), a profesionalni vatrogasci su dobili na značaju u državi. Posljedično su oslabila dobrovoljna vatrogasna društva. Vatrogasna zajednica 2000. godine uspijeva vratiti profesionalno vatrogastvo pod okriljem jedinice lokalne samouprave. [2]

⁵ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

⁶ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

5. LIČNOSTI VAŽNE ZA UTEMELJENJE SUSTAVA VATROGASTVA RH

Najistaknutije ličnosti koje su imale vrlo važnu ulogu za utemeljenje sustava vatrogastva u Republici Hrvatskoj su :

1. Gjuro Stjepan Deželić,
2. Mirko Kolarić.

Gjuro Stjepan Deželić (Sl. 1) bio je vrlo zanimljiva ličnost te jedna od najangažiranijih osoba u brojnim područjima, a posebice u području vatrogastva u razdoblju druge polovice 19. i početka 20. stoljeća u Zagrebu. Smatra se ocem hrvatskog vatrogastva. Gjuro Stjepan Deželić rođen je u Ivanić Gradu 25. ožujka 1838. godine. Pučku školu završio je u Ivanić Gradu, gimnaziju u Zagrebu, a 1862. godine studirao je pravo te obnašao dužnost počasnog bilježnika Županije zagrebačke. Godine 1869. postao je gospodarski izvijestitelj u Zagrebačkom gradskom poglavarstvu. [2]

Sl. 1. Djuro Stjepan Deželić [3]

Gjuro Stjepan Deželić je života odlikovan brojnim istaknutim priznanjima, a u rujnu 1906. godine mu je *Skupština Hrvatsko Slavonske vatrogasne zajednice* dodijelila *Začastni znak*, tada najviše priznanje hrvatskog vatrogastva. Godine 1898. Ivan pl. Zajc je skladao

na stihove koje je napisao Gjuro Deželić *Vatrogasnu himnu*. Gjuro Stjepan Deželić umro je 28. listopada 1907. godine u 70. godini života. [2]

Radu Zajednice odano je priznanje 1891. godine kada je priznata potreba za vatrogasnim učiteljem. Ta je dužnost povjerena vježbatelju te spremištaru vatrogasnog društva u Zagrebu. Naredbom Banske uprave Kraljevske zemaljske vlade u Zagrebu 1891. godine Mirko Kolarić prikazan (Sl. 2) imenovan je za hrvatskog učitelja vatrogasne struke. [2]

Sl. 2. Mirko Kolarić [2]

Mirko Kolarić rodio se 18. listopada 1850. godine u Varaždinu. Pučku je školu završio u Grubišnom Polju, a kasnije je izučio brijački zanat te imao vlastitu brijačnicu. Godine 1868. postao je dobrovoljni vatrogasac *Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora* u Varaždinu. U početku je bio *štrcar*, a zatim *vođa štrcara*, potom *vježbatelj*, pa spremištar, a kasnije čak i zapovjednik vatrogasne jedinice te član Upravnog odbora. Posebno se zalagao za nabavu nužne vatrogasne opreme i pripremu vatrogasnih jedinica za akcije gašenja požara. [2]

Mirko Kolarić bio je vrlo sposoban u razvijanju raznovrsnih aktivnosti na području vatrogastva, organizirao je tečajeve za osposobljavanje vatrogasaca, napisao je mnogobrojne vatrogasne priručnike, pomagao dobrovoljnim vatrogasnim društvima u

Hrvatskoj, Slavoniji, ali i u Dalmaciji i Bosni i Hercegovini u njihovom radu. Mirko Kolarić je preminuo 25. rujna 1938. godine u Zagrebu. [2]

6. ZAKONSKE ODREDBE I PODZAKONSKI AKTI VATROGASTVA RH

Zakonski okvir vatrogastva Republike Hrvatske čine odredbe Ustava Republike Hrvatske⁷, Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske⁸ te Zakon o zaštiti od požara⁹ i Zakon o vatrogastvu¹⁰, ali i brojni podzakonski akti. Odredbe Ustava Republike Hrvatske⁷ uređuju područje zaštite od požara kao temeljni interes Republike Hrvatske.

6.1. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske⁸ polazi od vrednota ustavnog poretka, geostrateškog i geopolitičkog položaja Republike Hrvatske, nacionalnih interesa i ocjene sigurnosnih prijetnji, rizika i izazova s kojima se Republika Hrvatska suočava i s kojima se može susresti u budućnosti. Ista postavlja strateške ciljeve. Strategija opisuje instrumente i mehanizme koji stoje na raspolaganju Republici Hrvatskoj za razvoj, zaštitu i ostvarivanje nacionalnih interesa, samostalno i u suradnji sa saveznicima i partnerima u područjima zajedničkog interesa.

Nositelji i koordinatori aktivnosti vezanih uz provedbu Strategije su Ministarstvo unutarnjih poslova i Ravnateljstvo civilne zaštite uz sudjelovanje ostalih sudionika zaduženih za provedbu Programa aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku (Hrvatska vatrogasna zajednica, ministarstva, državne upravne organizacije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima). Zakon o zaštiti od požara⁹ i Zakon o vatrogastvu¹⁰ sadrže brojne podzakonske akte u vidu pravilnika kojima se dodatno uređuju mjere i obveze pojedinih

⁷ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

⁸ Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (NN 73/2017)

⁹ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

¹⁰ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

institucija nadležnih za što efikasnije provođenje i djelovanje u pogledu zaštite od požara na području Republike Hrvatske.

6.2. Zakon o zaštiti od požara

Zakonom o zaštiti od požara¹¹ se uređuje sustav zaštite od požara koji podrazumijeva sljedeće:

1. planiranje zaštite od požara,
2. propisivanje mjera zaštite od požara građevina,
3. ustrojavanje subjekata zaštite od požara,
4. provođenje mjera zaštite od požara,
5. financiranje zaštite od požara,
6. osposobljavanje i ovlasti za obavljanje poslova zaštite od požara, s ciljem zaštite života, zdravlja i sigurnosti ljudi i životinja te sigurnosti materijalnih dobara, okoliša i prirode od požara, uz društveno i gospodarski prihvatljiv požarni rizik. [7]

U cilju zaštite od požara poduzimaju se organizacijske, tehničke i druge mjere i radnje za:

1. otklanjanje opasnosti od nastanka požara,
2. rano otkrivanje, obavješćivanje te sprječavanje širenja i učinkovito gašenje požara,
3. sigurno spašavanje ljudi i životinja ugroženih požarom,
4. sprječavanje i smanjenje štetnih posljedica požara,
5. utvrđivanje uzroka nastanka požara te otklanjanje požarnih posljedica.

U skladu sa tematikom ovoga rada potrebno je navesti te ukratko pojasniti temeljne pojmove vezane uz požarne opasnosti te vatrogastvo, a to su:

1. požar - samopodržavajući proces gorenja koji se nekontrolirano širi u prostoru,

¹¹ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

2. gorenje - brza kemijska reakcija neke tvari s oksidansom, najčešće s kisikom iz zraka u kojoj nastaju produkti gorenja te se oslobađa toplina, plamen i svjetlost,
3. tehnološka eksplozija - naglo širenje plinova uslijed gorenja ili druge kemijske reakcije,
4. požarni rizik - vjerojatnost nastanka požara u danim procesima ili stanjima,
5. ugroženost od požara - potencijalna opasnost od požara za zdravlje ili život ljudi i materijalnih dobara,
6. otpornost na požar - sposobnost dijela građevine da u određeno vrijeme ispunjava zahtijevanu nosivost (R) i cjelovitost (E) i toplinsku izolaciju (I) te drugo očekivano svojstvo prema normi o ispitivanju otpornosti na požar,
7. reakcija na požar - doprinos materijala razvoju požara uslijed vlastite razgradnje do koje dolazi izlaganjem materijala ispitnim uvjetima,
8. neposredna opasnost - stanje visokog požarnog rizika, koje može u bliskoj budućnosti dovesti do požara,
9. evakuacijski put iz građevine - posebno projektiran i izveden put koji vodi od bilo koje točke u građevini do vanjskog prostora ili sigurnog prostora u građevini, čije značajke (otpornost i reakcija na požar, širina, visina, označavanje i slično) omogućuju da osobe zatečene u požaru mogu sigurno (samostalno ili uz pomoć spasitelja) napustiti građevinu. [5]

Svaka fizička i pravna osoba, tijelo državne vlasti te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju obvezu poduzeti mjere zaštite od požara prema odredbama Zakona te podzakonskih akata, planova i procjena ugroženosti od požara, odluka jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te drugih općih akata zaštite od požara. Svaka fizička i pravna osoba je odgovorna za neprovođenje mjera zaštite od požara, izazivanje požara te potencijalne posljedice prema odredbama Zakona i odluka jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.¹²

¹² Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

6.3. Planovi i dokumentacija zaštite od požara

Organizacija i mjere zaštite od požara na prostoru za koji se donose sadržani su u dokumentaciji zaštite od požara. Dokumentacija zaštite od požara na državnoj razini obuhvaća:

1. Nacionalnu strategiju zaštite od požara za razdoblje od 2013. do 2022. godine,
2. Zakon o zaštiti od požara¹³,
3. Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima¹⁴,
4. brojne pravilnike :
 - Pravilnik o planu zaštite od požara¹⁵,
 - Pravilnik o mjerama zaštite od požara kod građenja¹⁶,
 - Pravilnik o vatrogasnim aparatima¹⁷ i drugi pravilnici.

Dokumentacija vezana uz zaštitu od požara lokalne i područne (regionalne) razine odnosi se na planove zaštite od požara te provedbene planove unapređenja zaštite od požara. Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, donosi Nacionalnu strategiju zaštite od požara za razdoblje od najmanje 10 godina. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave donose plan zaštite od požara za svoje područje na temelju procjene ugroženosti od požara, po prethodno pribavljenom mišljenju nadležne policijske uprave. [4]

Procjena ugroženosti i plan zaštite od požara županije temelje se na procjenama ugroženosti i planovima zaštite od požara gradova i općina važećima na području

¹³ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

¹⁴ Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima (NN 108/95, 56/10)

¹⁵ Pravilnik o planu zaštite od požara (NN 51/2012)

¹⁶ Pravilnik o mjerama zaštite od požara kod građenja (NN 141/2011)

¹⁷ Pravilnik o vatrogasnim aparatima (NN 74/2013)

određene županije. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave najmanje jednom godišnje usklađuju planove s novonastalim uvjetima te najmanje jednom u pet godina usklađuju procjene ugroženosti s novonastalim uvjetima.

6.4. Osposobljavanje za zaštitu od požara, preventivno djelovanje i gašenje požara

Svaki pojedinac ima pravo i obvezu biti upoznat s opasnostima od požara u mjestu boravišta, prebivališta ili radnom mjestu. Odluku o planu, programu i načinu upoznavanja s opasnostima od požara donose jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za svoje područje te pravne osobe na svom vlasništvu. Radi osiguranja pravodobne i adekvatne zaštite od požara jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe organiziraju osposobljavanje stanovništva određenog područja za provedbu preventivnih mjera zaštite od požara, gašenje početnih požara i spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom prema posebnim propisima. O navedenom je nužno voditi evidenciju. [4]

Kako bi se održale te provele preventivne mjere zaštite od požara jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe održavaju jednom godišnje protupožarne vježbe, na način i u vrijeme kada to sami odrede. Svatko tko primijeti neposrednu opasnost od nastanka požara ili požar prema vlastitim psihofizičkim sposobnostima treba pristupiti gašenju požara, pri čemu je nužno voditi računa da ne ugrozi vlastiti ni tuđi život.

Ukoliko osoba nije u mogućnosti otkloniti požarnu opasnost treba bez odgađanja obavijestiti Centar 112, najbližu vatrogasnu postrojbu ili policiju. Pravne osobe i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne su, na način i pod uvjetima utvrđenim zakonom i propisima donesenim na temelju njega te planovima zaštite od požara, svojim alatom, opremom, tehničkim i prijevoznim sredstvima, a fizičke osobe i svojim radom, sudjelovati u gašenju požara i spašavanju ljudi i imovine ugroženih požarom. [5]

6.5. Ustrojstvo zaštite od požara na području RH

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave organiziraju zaštitu od požara na svom području kao javnu službu te skrbe o stanju zaštite od požara na svom području sukladno propisima donesenim na temelju Zakona¹⁸, planovima zaštite od požara, općim aktima i drugim odlukama, kao i priznatim pravilima tehničke prakse. [4] Vlasnici, odnosno korisnici građevina i drugih nekretnina te prostora te upravitelji zgrada organiziraju zaštitu od požara te skrbe o stanju zaštite od požara prema odredbama Zakona¹⁸, podzakonskim aktima, odlukama i planovima tijela državne uprave i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, općim aktima pravnih osoba, procjenama ugroženosti i planovima zaštite od požara. [6]

S ciljem utvrđivanja odgovarajuće organizacije i provođenja mjera zaštite od požara, građevine, građevinski dijelovi i druge nekretnine te prostori razvrstavaju prema rješenju ministra u jednu od četiri propisane kategorije ugroženosti od požara. Navedeno se odvija prema propisanim kriterijima, uvjetima i osnovama utvrđenim pravilnikom koje donosi ministar prema mišljenju čelnika središnjeg tijela državne uprave za vatrogastvo i Hrvatske vatrogasne zajednice. Vlasnici, odnosno korisnici građevina, građevinskih dijelova i drugih nekretnina te prostora koji pripadaju u prvu kategoriju ugroženosti od požara dužni su donijeti plan zaštite od požara (ZOP) izrađen na temelju procjene ugroženosti od požara donijeti opći akt iz ZOP-a, te organizirati službu zaštite od požara (JVP ili DVD) kao i odgovarajući broj djelatnika zaduženih za provedbu unutarnje kontrole.

Vlasnici, odnosno korisnici građevina, građevinskih dijelova i drugih nekretnina te prostora koji pripadaju u drugu kategoriju ugroženosti od požara dužni su imati stalno vatrogasno dežurstvo sa vatrogasnom postrojbom i djelatnika za unutarnju kontrolu, te

¹⁸ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

izraditi plan ZOP-a na temelju procjene ugroženosti od požara i donijeti opći akt iz ZOP-a. Vlasnici, odnosno korisnici građevina, građevinskih dijelova i drugih nekretnina te prostora, odnosno upravitelji zgrada koji pripadaju u treću kategoriju ugroženosti od požara dužni su zaposliti najmanje jednog djelatnika, koji će biti zadužen za organizaciju i provedbu mjera ZOP-a i donijeti opći akt iz ZOP-a. [6]

Vlasnici, odnosno korisnici građevina, građevinskih dijelova i drugih nekretnina te prostora, odnosno upravitelji zgrada koji pripadaju u četvrtu kategoriju ugroženosti od požara dužni su imati zaposlenog najmanje jednog djelatnika zaduženog za obavljanje poslova zaštite od požara i unapređenje stanja zaštite od požara, koji smije obavljati i druge poslove i donijeti opći akt iz ZOP-a. Usklađivanje procjena ugroženosti provodi se minimalno jednom u petogodišnjem razdoblju. [6]

7. USTROJ VATROGASTVA RH

Tijekom posljednjih dvadeset godina dolazilo je često do izmjena te dopuna zakona o vatrogastvu. Tako su u razdoblju Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postojali Općinski centri za zaštitu od požara (OCZP), pa su svi gradovi koji imaju više od 16.000 stanovnika morali osnovati profesionalnu postrojbu od minimalno 16 profesionalna vatrogasca, po 4 vatrogasca u jednoj smjeni. [4] Zbog čestog djelovanja vatrogasnih postrojbi u razdoblju Domovinskog rata krajem 1993. godine profesionalno vatrogastvo dolazi pod nadležnost Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i ostaje u postrojbama navedenog Ministarstva do 2000. godine kada vatrogasne postrojbe pripadaju pod jedinice lokalne samouprave. [7]

7.1. Ravnateljstvo civilne zaštite

Ravnateljstvo civilne zaštite MUP-a (CZ) je samostalna, strukovna i upravna organizacija koja djeluje na području Republike Hrvatske te je središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove civilne zaštite. Ima zadaću pripremati, planirati i rukovoditi operativnim snagama te koordinirati djelovanje sudionika zaštite i spašavanja što se temelji na Zakonu o sustavu Civilne zaštite¹⁹. Ravnateljstvo civilne zaštite je vodeća organizacija zaštite i spašavanja ljudi, dobara i okoliša na području Republike Hrvatske, primjerena potrebama suvremenog društva. Misija Ravnateljstva civilne zaštite je ustrojiti i održavati moderan sustav zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj koji će svim raspoloživim resursima biti sposoban odgovoriti potrebama u zaštiti ljudi, dobara i okoliša u ugrozama, stradanjima i drugim izazovima suvremenog društva, a prema potrebi pružiti pomoć drugim ili primiti pomoć od drugih zemalja. [6]

¹⁹ Zakon o sustavu civilne zaštite (NN 82/15, 118/18, 31/20, 20/21)

Pod ravnateljstvo civilne zaštite spada:

1. Ured Ravnateljstva civilne zaštite:

- Služba za međunarodne poslove civilne zaštite i pripremu projekata
- Služba za koordinaciju i suradnju

2. Operativni centar civilne zaštite:

- Služba za operativne poslove i analitiku
- Služba za krizno komuniciranje i potporu stožeru civilne zaštite

3. Nastavno nacionalno središte civilne zaštite:

- Regionalni nastavni centar civilne zaštite Zagreb sa sjedištem u Zagrebu
- Regionalni nastavni centar civilne zaštite Split sa sjedištem u Splitu

4. Sektor za inspekcijske poslove:

- Inspekcija zaštite od požara i civilne zaštite
- Inspekcija proizvodnje i prometa eksplozivnih tvari i oružja
- Inspekcija za privatnu zaštitu i detektivske poslove
- Inspekcija za protuminsko djelovanje
- Inspekcija za radiološku i nuklearnu sigurnost

5. Sektor za smanjenje rizika od katastrofa:

- Služba za procjenu rizika
- Služba za planiranje
- Služba za koordinaciju rada hrvatske platforme

6. Sektor za radiološku i nuklearnu sigurnost:

- Služba za radiološku sigurnost
- Služba za nuklearnu sigurnost

7. Sektor za pripravnost i koordinaciju:

- Služba za operativnu pripravnost
- Služba za opremanje i razvoj

8. Sektor 112:

- Služba za propise i razvoj kompetencija
- Služba za rano upozoravanje i uzbunjivanje

9. Državna intervencijska postrojba civilne zaštite:

- Državna intervencijska postrojba civilne zaštite Zagreb, sa sjedištem u Zagrebu
- Državna intervencijska postrojba civilne zaštite Split, sa sjedištem u Splitu
- Državna intervencijska postrojba civilne zaštite Rijeka, sa sjedištem u Rijeci
- Državna intervencijska postrojba civilne zaštite Osijek, sa sjedištem u Osijeku

10. Sektor za eksplozivne atmosfere:

- Služba za certifikaciju i ispitivanje
- Služba za tehničko nadgledanje

11. Hrvatski centar za razminiranje:

- Služba za operativne poslove
- Služba za kontrolu kvalitete [6]

7.2. Ustroj vatrogasnih postrojbi RH

Temeljem zakona o vatrogastvu²⁰ od 1. siječnja 2000. godine otpočela je decentralizacija profesionalnog vatrogastva na način da je profesionalno vatrogastvo organizirano kao javne ustanove čiji su osnivači općine i gradovi. Zakonom je utvrđeno prijelazno razdoblje, tijekom kojeg se financiranje profesionalnog vatrogastva decentralizira postupno sa države na lokalnu samoupravu. [4] Ukupno je do 2003. godine osnovano 55 javnih vatrogasnih postrojbi s ukupno 2285 profesionalnih vatrogasaca koji djeluju na području gradova ili u manjem broju slučajeva, na području više jedinica lokalne samouprave. [7]

Dobrovoljno vatrogastvo organizirano je u oko 2000 dobrovoljnih vatrogasnih društava u sklopu kojih djeluje oko 1600 pripadnika vatrogasne mladeži, te oko 140.000 pričuvnih, počasnih i članova veterana. Vatrogastvo u gospodarstvu organizirano je u 46 profesionalnih i 78 dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi, temeljem postojećeg zakona i odluka osnivača. [4]

²⁰ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

Godine 2019. donesen je novi Zakon o vatrogastvu²¹. Temeljem tog novog zakona ustroj vatrogasne djelatnost na području Republike Hrvatske danas čine:

1. vatrogasne postrojbe,
2. dobrovoljna vatrogasna društva,
3. vatrogasne zajednice (stručne i humanitarne organizacije).

Na području Republike Hrvatske ustrojavaju se i djeluju sljedeće vatrogasne postrojbe:

1. Javna vatrogasna postrojba (dobrovoljna ili profesionalna),
2. Postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva,
3. Profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu,
4. Postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva u gospodarstvu,
5. Županijska vatrogasna postrojba,
6. Postrojba za brzo djelovanje (intervencijska postrojba). [8]

Javne vatrogasne postrojbe, postrojbe dobrovoljnog vatrogasnog društva te postrojbe za brzo djelovanje vatrogasnu djelatnost obavljaju kao javnu službu, a profesionalne vatrogasne postrojbe u vatrogastvu te postrojbe dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu vatrogasnu djelatnost obavljaju kada sudjeluju u intervenciji prema zapovjedi Glavnog vatrogasnog zapovjednika. Tada vatrogasnu djelatnost obavljaju kao javnu službu. Gradovi i Općine dužne su skrbiti o potrebama i interesima svojih građana te na temelju toga organizirati učinkovitu vatrogasnu službu. [8]

Planom zaštite od požara²² općine, gradovi, županije, utvrđuju se zadaće i područje djelovanja svih javnih vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih društava, a posebno zadaće javnih vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih društava koja imaju definirano područje odgovornosti. Vatrogasne postrojbe obavljaju vatrogasnu djelatnost, sukladno pravilima struke, na području za koje su osnovane, bez obzira čija je imovina, odnosno čiji ljudski životi su ugroženi. Svaka je vatrogasna postrojba obvezna sudjelovati u vatrogasnoj intervenciji i izvan područja svoga djelovanja na zapovijed

²¹ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

²² Pravilnik o planu zaštite od požara (NN 51/2012)

nadležnoga vatrogasnog zapovjednika, sukladno odredbama Zakona o vatrogastvu²³ i propisa donesenih na temelju njega. [6]

Javne vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva, dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu i profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu udružuju se u vatrogasnu zajednicu općine, odnosno grada. Zakonom o vatrogastvu²³ dvije ili više jedinica lokalne samouprave mogu sporazumno osnovati zajedničku vatrogasnu zajednicu u koju se udružuju:

1. javne vatrogasne postrojbe,
2. dobrovoljna vatrogasna društva,
3. dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu,
4. profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu s njihovih područja. [8]

Vatrogasne zajednice gradova i općina udružuju se u vatrogasnu zajednicu županije, a vatrogasne zajednice županija u Hrvatsku vatrogasnu zajednicu (HVZ) (Sl. 3).

²³ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

Sl. 3. Udruživanje vatrogasnih postrojbi i zajednica u RH [3]

Vatrogasna zajednica općine, grada, županije i Grada Zagreba te područna vatrogasna zajednica ima predsjednika i zapovjednika vatrogasnih postrojbi. Predsjednik vatrogasne zajednice predstavlja vatrogasnu zajednicu te skrbi o razvoju i promidžbi vatrogastva na području djelovanja vatrogasne zajednice, a bira se na način propisan općim aktom vatrogasne zajednice. Zapovjednik vatrogasnih postrojbi zajednica odgovoran je nadležnom vatrogasnom zapovjedniku za stanje organiziranosti, osposobljenosti i opremljenosti vatrogastva na području djelovanja vatrogasne zajednice. Zapovjednika i zamjenika zapovjednika vatrogasnih postrojbi zajednica imenuje nadležno tijelo vatrogasne zajednice a potvrđuje ga Načelnik ili Gradonačelnik općine, grada, županije i Grada Zagreba. Hrvatska vatrogasna zajednica ima predsjednika i načelnika. [3]

Predsjednik Hrvatske vatrogasne zajednice predstavlja Hrvatsku vatrogasnu zajednicu u Republici Hrvatskoj i inozemstvu te skrbi o razvoju i promidžbi vatrogastva na području Republike Hrvatske. Predsjednik Hrvatske vatrogasne zajednice se bira prema općem aktu Hrvatske vatrogasne zajednice. Načelnik Hrvatske vatrogasne zajednice skrbi o organiziranosti, osposobljenosti i opremljenosti dobrovoljnog vatrogastva na području

Republike Hrvatske, a bira ga nadležno tijelo Hrvatske vatrogasne zajednice, uz suglasnost ministra unutarnjih poslova. [8]

Protupožarne zrakoplovne snage ustrojene su unutar Ministarstva obrane. Gradovi i općine odgovorni su za organiziranje i djelovanje djelotvorne vatrogasne službe sukladno procjenama ugroženosti i planovima zaštite od požara jedinica lokalne samouprave, osnivaju javne vatrogasne postrojbe i potiču osnivanje dobrovoljnih vatrogasnih društava. [4]

Profesionalne i dobrovoljne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu osniva pravna osoba, sukladno zakonskom obvezama i planovima zaštite. Redovna djelatnost vatrogasnih subjekata financira se iz proračuna osnivača (jedinica lokalne samouprave), a opremanje iz sredstava premija osiguranja, opće korisnih funkcija šuma, proračuna osnivača i drugih izvora. [9] Redovna djelatnost vatrogasnih zajednica financira se iz proračuna općina, gradova, područja, županija i proračuna Republike Hrvatske. [4]

7.2.1. Javne vatrogasne postrojbe RH

Javne vatrogasne postrojbe (JVP) zasnivaju se na temelju odredbi Zakona o vatrogastvu²⁴ i Zakona o ustanovama²⁵ u sljedeća tri oblika:

1. JVP može zasnovati nekoliko općina ili gradova, ili jedna općina zasniva, a druga isključivo sudjeluje u troškovima,
2. JVP s dobrovoljnim vatrogascima može se ustrojiti, ali mora biti najmanje deset osnivača, od kojih jedan osnivač obvezno mora biti grad, a vrijeme dolaska na mjesto intervencije ne smije biti duže od 15 minuta (manje i siromašne općine/gradove),

²⁴ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

²⁵ Zakon o ustanovama (NN 127/19)

3. JVP s profesionalnom jezgrom (određeni broj prof. vatrogasaca, a ostali su dobrovoljni vatrogasci i osnivaju se kao oblik naveden pod 1., za manje i siromašne općine/gradove). [8]

Javnu vatrogasnu postrojbu odlukom zasniva poglavarstvo općine, grada ili Grada Zagreba, i to prema planovima zaštite od požara, kao javnu ustanovu jedinice lokalne samouprave. Poglavarstvo gradova i općina utvrđuje broj profesionalnih vatrogasaca prema planu i procjeni opasnosti od požara, te drugim zakonima i podzakonskim aktima kojima se utvrđuju mjerila za osnivanje Javne vatrogasne postrojbe. Ako na području općine ili grada nema onoliko broj javnih vatrogasnih postrojbi ili dobrovoljnih vatrogasnih društava koliki je predviđen općinskim ili gradskim planom zaštite od požara, načelnik općine ili gradonačelnik poduzet će mjere za osnivanje i opremanje potrebnog broja javnih vatrogasnih postrojbi ili dobrovoljnih vatrogasnih društava. [4]

Na području Republike Hrvatske djeluje 66 profesionalnih JVP s oko 2600 aktivnih vatrogasca. Profesionalne JVP imaju status pravne osobe (upis u sudski registar), a osnivaju se prema odredbama Zakonu o ustanovama²⁶ kao javne ustanove jedinice lokalne samouprave. Javnim vatrogasnim postrojbama upravlja Upravno vijeće koje u većini slučajeva ima tri člana od kojih su dva člana imenovana od strane Grada ili Općine, a jedan član je predstavnik zaposlenika u Javnoj Vatrogasnoj postrojbi. [9] Upravno vijeće daje prijedloge za imenovanje ravnatelja-zapovjednika Javne vatrogasne postrojbe, a njegovo imenovanje potvrđuje gradonačelnik ili načelnik grada, općine. [8] Zapovjednik je stručni voditelj koji zastupa Javnu vatrogasnu postrojbu te uz Upravno vijeće uređuje Statut i ostale Pravilnike kojima se uređuje unutrašnje ustrojstvo i način rada u Javnoj vatrogasnoj postrojbi, prema odredbama Zakona o Vatrogastvu²⁷ i Procjeni ugroženosti od požara za grad, odnosno općinu. Procjena ugroženosti se nadopunjava svakih pet godina ili se radi nova ako se ukaže potreba.

Javne vatrogasne postrojbe se financiraju putem financijskih sredstava iz proračuna gradova i općina. Izmjenama te dopunama *Zakona o vatrogastvu*²⁷ 2003. godine uvode

²⁶ Zakon o ustanovama (NN 127/19)

²⁷ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

se minimalni financijski standardi kako bi se pomoglo gradovima i općinama u financiranju Javnih vatrogasnih postrojbi.

7.2.2. Postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva RH

Dobrovoljna vatrogasna društva (DVD) i vatrogasne zajednice osnivaju se, djeluju i prestaju s djelovanjem prema odredbama Zakona²⁸ koji uređuje osnivanje i djelovanje udruga, ako navedenim Zakonom o vatrogastvu²⁸ za pojedina pitanja nije drugačije uređeno. Njihovo je djelovanje od interesa za cijelu Republiku Hrvatsku. Dobrovoljna vatrogasna društva često lokalno stanovništvo poziva na različite vrste intervencija, a također pružaju potporu te pomažu javnim vatrogasnim postrojbama pri većim intervencijama, primjerice u saniranju šteta nastalih kao posljedica potresa. [9]

U dobrovoljnim vatrogasnim društvima mogu se zapošljavati profesionalni vatrogasci, pa tako postoje dva različita ustrojstvena oblika dobrovoljnih vatrogasnih društava, a to su:

1. DVD s vatrogasnom postrojbom bez profesionalnih vatrogasaca,
2. DVD s vatrogasnom postrojbom sa profesionalnim vatrogascima.

Prema podacima Hrvatske vatrogasne zajednice danas na području Republike Hrvatske djeluje ukupno 1788 dobrovoljnih vatrogasnih društava s oko 40.000 aktivnih dobrovoljnih vatrogasaca. Na području Republike Hrvatske djeluje 237 vatrogasnih zajednica od čega:

- 21 vatrogasna zajednica županija (VZŽ),
- 26 vatrogasne zajednice područja (VZP),
- 63 vatrogasne zajednice grada (VZG),
- 127 vatrogasnih zajednica općine (VZO). [7]

U Republici Hrvatskoj ukupno djeluje 2059 udruga građana poput dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD-a), vatrogasnih zajednica županija (VZŽ) i slično. a području

²⁸ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

općine ili grada može djelovati nekoliko različitih dobrovoljnih društava. Dobrovoljna vatrogasna društva mogu, osim vatrogasne djelatnosti, obavljati gospodarske i društvene djelatnosti (najam poslovnog prostora, održavanje vozila, organizacija kulturnih i športskih priredbi, prijevoz robe i slično) koje su vezane uz obavljanje vatrogasne djelatnosti prema odredbama posebnih propisa, ako se time ne umanjuje intervencijska spremnost vatrogasne postrojbe dobrovoljnoga vatrogasnog društva. [8]

U Zakonu o vatrogastvu²⁹ utvrđene su odgovorne osobe za provedbu vatrogasne djelatnosti. Upravljanje društvom temelji se na zajedničkom odlučivanju te ravnopravnosti članova u ostvarivanju njihovih prava i izvršavanju dužnosti. [8] Tijela dobrovoljnog vatrogasnog društva su:

- skupština,
- zapovjedništvo,
- zapovjednik,
- predsjednik,
- upravni odbor. [7]

Predsjednik ima obvezu predstavljati vatrogasno društvo te skrbiti o razvoju i promidžbi vatrogastva na onom području na kojem djeluje te je odgovoran za materijalno-financijsko poslovanje. Mandat predsjednika traje pet godina uz mogućnost produženja. Ukoliko je predsjednik dao ostavku ili je spriječen obavljati dužnost, Upravni odbor imenuje zamjenika predsjednika do slijedeće skupštine. Zapovjednik je odgovoran za stanje organiziranosti, osposobljenosti i opremljenosti vatrogastva na području svoga djelovanja. Zapovjednika dobrovoljnog vatrogasnog društva imenuje nadležno tijelo dobrovoljnog vatrogasnog društva. [8]

Skupština čini najviše tijelo za upravljanje društvom, a čine je operativni, pričuveni, izvršni, članovi veterani te počasni članovi. Ostali članovi društva sudjeluju u radu Skupštine, ali bez prava odlučivanja. Redovita sjednica Skupštine održava se najmanje jednom

²⁹ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

godišnje, a može se sazvati i izvanredna skupština na kojoj se razmatra samo pitanje zbog kojeg je sazvana. [8]

Neki od poslova Skupštine su:

- donošenje statute,
- izmjene i dopune istoga,
- usvajanje plana rada i financijskog plana za slijedeću godinu,
- usvajanje izvješća Nadzornog odbora,
- donošenje odluke o prestanku rada društva i slično. [9]

Upravni odbor upravlja radom društva između dvije sjednice skupštine. Članovi upravnog odbora su predsjednik, zamjenik predsjednika, zapovjednik, zamjenik zapovjednika, tajnik i blagajnik. [8] Radom Upravnog odbora upravlja predsjednik društva. Sjednica Upravnog odbora saziva se prema potrebi, a najmanje četiri puta godišnje. [9] Upravni odbor provodi odluke i zaključke Skupštine, imenuje i razrješuje tajnika, blagajnika, zamjenika zapovjednika i druge, donosi odluke o primanju u članstvo, kupovini pokretne i nepokretne imovine i slično.

Zapovjedništvo je stručno-operativno tijelo društva zaduženo za organizaciju pripreme i provedbe aktivnosti. Radom zapovjedništva upravlja zapovjednik društva. Zapovjedništvo organizira i provodi vatrogasne vježbe, provodi praktične vježbe i teorijsku nastavu, skrbi o osposobljavanju te brine o održavanju vatrogasne opreme. Svaki vatrogasac ima svoja prava i dužnosti. Vatrogasac propisano primjenjuje i sustavno usavršava vatrogasnu struku, izgrađuje međusobne kolegijalne odnose te u svakoj situaciji mora čuvati ugled vatrogastva i svoj osobni ugled. Moraju se stručno usavršavati i osiguravati uvjete usavršavanja ostalih vatrogasaca. Za vrijeme službe mora propisano nositi vatrogasnu odoru i svjesno obavljati sve predviđene obveze. Najvažnije je čuvati službenu tajnu. Ako dođe do povrede stege pri obavljanju službe, vatrogasac koji je stegu povrijedio odgovara Sudu časti prema odredbama Pravila vatrogasne službe.

Djela koja se smatraju povredom stege su:

- nesvjesno ili nemarno obavljanje službe,

- samovoljno udaljavanje iz službe,
- odbijanje izvršenja zapovijedi zapovjednika,
- povreda državne ili službene tajne,
- zlouporaba službenog položaja,
- nemaran odnos prema ljudima ili imovini,
- nedolično ponašanje ili vrijeđanje vatrogasnog zapovjednika,
- svaki drugi postupak koji ometa obavljanje vatrogasne službe. [7]

Pravila vatrogasne službe usvojena su na Operativno-tehničkom stožeru i Predsjedništvu Hrvatske vatrogasne zajednice. To je obvezni akt svih vatrogasnih organizacija koji regulira prava, međusobne odnose, rad, javni nastup, odgovornosti te rukovođenje djelatnika i članova, a temelji se na odredbama Zakona zaštite od požara³⁰ i Zakona o vatrogastvu³¹. Etički kodeks vatrogasne zajednice sadrži načela kojima uređuje odnose među profesionalnima i dobrovoljnim vatrogascima te subjektima s kojima se vatrogasci susreću u službi. Zakonom o vatrogastvu³¹ propisan je način financiranja svih subjekata koji obavljaju vatrogasnu djelatnost. Financiranje dobrovoljnog vatrogastva u potpunosti je preuzela lokalna i područna samouprava. Sredstva za financiranje redovne djelatnosti dobrovoljnih vatrogasnih društava osiguravaju se iz proračuna općine, grada i grada Zagreba čije područje pokrivaju. Financiranje je propisano Zakonom o vatrogastvu³¹ po kojem općine, gradovi i županije izdvajaju za vatrogastvo sredstva u visini određenog postotka ukupnog iznosa proračuna. Osim za redovno djelovanje dobrovoljnih vatrogasnih društava ta sredstva dijelom mogu koristiti i za opremanje. [9]

Sredstva za troškove intervencija društava koja interveniraju po nalogu županijskog vatrogasnog zapovjednika osiguravaju se u proračunu županije, a sredstva za troškove intervencija po nalogu glavnog vatrogasnog zapovjednika osiguravaju se u državnom proračunu. [4] Sredstva za financiranje redovne djelatnosti dobrovoljnih vatrogasnih društava u gospodarstvu osigurava pravna osoba, sukladno planu zaštite od požara³² i svojim općim aktima. [9] Kad su sredstva nedovoljna, predstavničko tijelo općine te grada

³⁰ Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

³¹ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

³² Pravilnik o sadržaju plana zaštite od požara i tehnoloških eksplozija (NN 35/1994)

može za financiranje redovne djelatnosti dobrovoljnih vatrogasnih društava donijeti odluku o uvođenju ili povećanju komunalne naknade za financiranje vatrogastva. Visinu komunalne naknade treba uskladiti sa zahtjevima iz Plana zaštite od požara jedinice lokalne samouprave. [4]

Osim proračunskih sredstava, vatrogasna djelatnost financira se i iz premije osiguranja. Društva za osiguranje izdvajaju sredstva u visini od 5% od premije osiguranja i požara koja se uplaćuju na poseban račun Hrvatske vatrogasne zajednice u iznosu od 30%, zatim na poseban račun vatrogasnih zajednica županija u istom iznosu te 40% na račun vatrogasne zajednice jedinice lokalne samouprave na području na kojem se nalazi osigurana imovina. Navedena sredstva služe za nabavu opreme, osposobljavanje vatrogasaca te pomaganje vatrogastva na područjima od posebne državne skrbi. [4]

Pravne i fizičke osobe koje su obveznici poreza na dobit te fizičke osobe koje su obveznici poreza na dohodak, a u Republici Hrvatskoj obavljaju registriranu djelatnost i ostvaruju ukupni godišnji prihod i primitak veći od 3.000.000,00 kuna plaćaju naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma. Naknada se plaća se u visini 0,0265% od ukupnog prihoda (primitaka) i uplaćuje se u državni proračun tromjesečno i u roku od osam dana računajući od dana kada je obračun naknade postao konačan. [9]

Hrvatske šume d.o.o. moraju za potrebe vatrogastva izdvajati 20% od ukupnih sredstava naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma, a to su:

- opremanje i osposobljavanje vatrogasnih zajednica osigurava se 20% sredstava naknade za općekorisne funkcije šuma,
 - sredstva naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma koriste se za poslove obavljanja vatrogasne djelatnosti (aktivnosti opremanja i aktivnosti osposobljavanja),
 - pravo na sredstva naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma ostvaruju vatrogasne organizacije prema stupnju opremljenosti, površini šuma i šumskih zemljišta i stupnju ugroženosti od požara za područje nad kojim provode vatrogasnu djelatnost (utvrđuje Vatrogasni Stožer Hrvatske vatrogasne zajednice).
- [4]

Osim redovnog financiranja, dobrovoljna vatrogasna društva imaju mogućnost ostvarenja prihoda obavljanjem vlastite djelatnosti. Važna je odredba Zakona³³ po kojoj su dobrovoljna vatrogasna društva u cijelosti oslobođena plaćanja poreza na dodanu vrijednost po računima plaćenim za nabavu opreme, materijala i usluga za obavljanje njihove djelatnosti. [8] Dobrovoljna vatrogasna društva i dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu oslobođena su plaćanja pristojbi na kupljena ili darovana vatrogasna vozila, vatrogasnu opremu i sredstva za gašenje te zamjenske dijelove, što se odnosi na oslobođenje od carine te od nekih drugih prireza i poreza. [9]

7.2.3. Profesionalna vatrogasna postrojba u gospodarstvu RH

Jedna ili više pravnih osoba mogu, uz suglasnost Ministarstva unutarnjih poslova, osnivati profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu. Takve su postrojbe zadužene za obavljanje vatrogasne djelatnosti na objektima i drugom prostoru osnivača, odnosno drugih pravnih osoba. Pravna osoba može, kao ustrojstveni oblik rada, za obavljanje vatrogasne djelatnosti za svoje potrebe, organizirati profesionalnu vatrogasnu postrojbu u gospodarstvu, kao posebnu ustrojstvenu cjelinu, bez svojstva pravne osobe. [11]

Jedna ili više pravnih osoba, čiji se objekti nalaze na području odgovornosti središnje postrojbe ili društva, mogu sklopiti ugovor o obavljanju vatrogasne djelatnosti s tom postrojbom ili društvom. Najvažnija namjena profesionalnih Vatrogasnih postrojbi u gospodarstvu je da one štite i sudjeluju u gašenju i spašavanju unutar djelokruga rada svoje pravne osobe, a prema potrebi mogu sudjelovati u gašenju i spašavanju izvan svoga kruga djelovanja. [4]

³³ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

7.2.4. Postrojba dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu RH

Pravne osobe mogu osnovati dobrovoljno vatrogasno društvo u gospodarstvu koja djeluje u krugu te pravne osobe, te koje obavlja vatrogasne poslove. Na dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu primjenjuju se odredbe Zakona o vatrogastvu³⁴ koji se odnose na dobrovoljna vatrogasna društva. Dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu osnivaju se i djeluju na temelju Zakona o udrugama³⁵. [10]

Na postrojbu dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu se primjenjuju sve odredbe navedenog Zakona³⁵ koje se odnose na dobrovoljna vatrogasnih društava, a u vezi s osnivanjem, ustrojem i prestankom djelovanja, ovlastima i odgovornostima predsjednika i zapovjednika te trajanju njihova mandata i primjenu ovlasti propisanih istim Zakonom³⁴. Kao za općine i gradove, tako je i za pravne osobe iz gospodarstva, zakonodavac je omogućio provedbu vatrogasne djelatnosti na više načina. Radi racionalizacije vatrogasne tehnike i ljudstva, omogućeno je da više gospodarskih subjekata ustroji zajedničku vatrogasnu službu uz prethodno pribavljenu suglasnost glavnog vatrogasnog zapovjednika. [8]

Jedna ili više pravnih osoba mogu sklopiti ugovor o obavljanju vatrogasne djelatnosti sa središnjom postrojbom ili društvom, ako se njihov objekt nalazi na području odgovornosti središnje vatrogasne postrojbe ili društva. Sve troškove koji nastaju pri obavljanju vatrogasne djelatnosti snosi pravna osoba. Postrojbu dobrovoljnog vatrogasnog društva u gospodarstvu zastupaju predsjednik i zapovjednik postrojbe. Područje djelovanja i odgovornosti postrojbe utvrđene su Pravilnikom zaštite od požara³⁶, Procjenom rizika izvanredne situacije, Operativnim planom zaštite od požara i slično. Navedeni dokumenti moraju biti usklađeni s Planom zaštite od požara grada u kojem tvrtka djeluje. [9]

³⁴ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

³⁵ Zakon o udrugama (NN 98/2019)

³⁶ Pravilnik zaštite od požara (NN 51/2012)

Postrojba može djelovati i izvan utvrđenog područja djelovanja i odgovornosti, ali takvo djelovanje mora biti utemeljeno na zakonu³⁷ i propisima koji uređuju obavljanje vatrogasne djelatnosti u Republici Hrvatskoj. [9] Ciljevi i djelatnosti postrojbe definirani su kao i kod dobrovoljnih vatrogasnih društava, samo se veći naglasak stavlja na mjere zaštite od požara ovisno o djelatnosti kojom bavi osnivač. Rad postrojbe je javan. Javnost rada postrojbe ostvaruje se pravodobnim izvješćivanjem članstva o radu postrojbe i značajnijim događajima, putem sredstva javnog priopćavanja i putem internet stranice. [4]

Učlanjenje u postrojbu je dobrovoljno kao i u ostala dobrovoljna vatrogasna društva. Članovi dobrovoljne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu nešto su drugačiji nego u ostalim dobrovoljnim vatrogasnim društvima. Članovi postrojbe mogu biti operativni, izvršni, pričuvni i počasni. [4] Prava i obveze koje su definirane Pravilnikom³⁸ jednaka su kao i kod svih dobrovoljnih vatrogasaca. Članstvo u postrojbi prestaje istupanjem, brisanjem, isključenjem, smrću i prestankom rada postrojbe. Upravljanje postrojbom temelji se na zajedničkom demokratskom odlučivanju i samostalnoj odgovornosti te ravnopravnosti članova u ostvarivanju njihovih prava i dužnosti. [10]

Prava i obveze tijela postrojbe utvrđena su Pravilnikom³⁸, a ne razlikuju se od ostalih dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi. [10] Imovina postrojbe nešto je veća nego kod drugih društava jer istu čine:

- pokretnine,
- novčana sredstva stečena dobrovoljnim priložima i darovima,
- novčana sredstva stečena obavljanjem djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi,
- novčana sredstva iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne samouprave te fondova i inozemnih izvora namijenjena za financiranje programa i projekata,
- različita imovinska prava,
- druga novčana sredstva stečena u skladu sa zakonom. [4]

³⁷ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

³⁸ Pravilnik o osnovama organiziranosti vatrogasnih postrojbi na teritoriju Republike Hrvatske (NN 61/1994)

Treba naglasiti kako ih financira pravna osoba osnivač. Dobrovoljna vatrogasna društva u gospodarstvu najčešće ne koriste svoj amblem i zastavu.

7.2.5. Županijska vatrogasna postrojba

Županijska vatrogasna postrojba sastoji se od stalnih članica vatrogasnih društava, članica samostalnih dobrovoljnih društava te javne vatrogasne postrojbe. Županijska vatrogasna zajednica svake pojedine županije na području Republike Hrvatske je vrlo značajan čimbenik u izgradnji hrvatskog vatrogastva, od pružanja direktne financijske potpore svojim članicama u nabavi vatrogasne opreme, osposobljavanju vatrogasaca organizacijom vatrogasnih vježbi i vatrogasnih natjecanja do financiranja usvojenih programa. [11]

Analogno veličini pojedine županije odgovara i veličina vatrogasne zajednice. Tako su primjerice u vatrogasnu zajednicu zagrebačke županije udružene vatrogasne zajednice devet gradova (Dugo Selo, Ivanić Grad, Jastrebarsko, Samobor, Sv. Ivan Zelina, Sveta Nedelja, Velika Gorica, Vrbovec, Zaprešić), a tu su još udružene vatrogasne zajednice 17 općina (Bedenica, Brckovljani, Brdovec, Dubravica, Dubrava, Farkaševac, Gradec, Jakovlje, Klinča Sela, Kloštar Ivanić, Krašić, Križ, Orle, Pisarovina, Rugvica, Sveta Nedelja, Žumberak) te osam samostalnih dobrovoljnih društava koja su direktno ušla u sastav Zajednice, kao jedine vatrogasne udruge u općinama (Bistra, Luka, Preseka, Rakovec, Pokupsko, Krvarsko, Stupnik, Marija Magdalena). Uz ove vatrogasne postrojbe u vatrogasne zajednice gradova udruženo je i šest dobrovoljnih vatrogasnih društava u gospodarstvu.

Županijske vatrogasne zajednice posebnu pozornost pridaju mladima, pa se tako na godišnjoj razini organiziraju županijska natjecanja djece, a također se organiziraju i brojne aktivnosti za djecu i mlade u kampovima te se organiziraju izleti i susreti vatrogasnih mladeži Republike Hrvatske sa vatrogasnom mladeži susjednih država. U pogledu promocije vatrogasne djelatnosti među mladima županijske vatrogasne postrojbe poduzimaju različite mjere poput osposobljavanja voditelja vatrogasne mladeži, provedbe

nacionalnog programa edukacije djece, uključivanja mladih u vatrogasne puhačke orkestre, organizacije zimskih i ljetnih radionica i slično. Županijske vatrogasne postrojbe kroz različite oblike djelovanja nastoje dokazati da vatrogastvo nije samo sebi svrha, već je u službi zaštite materijalnih resursa te ljudskih potencijala na području Republike Hrvatske. [11]

7.2.6. Postrojba za brzo djelovanje – intervencijska vatrogasna postrojba RH

Radi brzog djelovanja u gašenju požara, posebice na području Jadrana i pružanju pomoći susjednim državama Republike Hrvatske u izvršavanju obveza utvrđenih međudržavnim ugovorima osnivaju se, na razini Republike Hrvatske, intervencijske vatrogasne postrojbe u čijem su sastavu i zračne snage za gašenje požara otvorenog prostora. Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva obrane i Hrvatske vatrogasne zajednice donosi *Plan intervencija kod velikih požara otvorenog prostora* na teritoriju Republike Hrvatske³⁹. [10]

U skladu sa Zakonom⁴⁰ ustrojena je Državna intervencijska postrojba (DIP) sa sjedištem u Splitu (Divulje), u čijem sastavu su i sljedeće područne jedinice kao odjeli:

- DIP Dubrovnik,
- DIP Split,
- DIP Šibenik,
- DIP Zadar. [11]

Za vrijeme požarne sezone sve Državne intervencijske vatrogasne postrojbe se popunjavaju vatrogascima iz kontinentalnog dijela Republike Hrvatske. Intervencijske postrojbe popunjavaju se i određenim brojem djelatnika iz sastava javnih vatrogasnih

³⁹ Plan intervencija kod velikih požara otvorenog prostora na teritoriju Republike Hrvatske (NN 25/2001)

⁴⁰ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

postrojbi koji imaju završenu obuku gašenja požara otvorenog prostora i uvjerenje da su prošli obuku za desanti iz helikoptera MI 8, te čine tzv. *dopunske vatrogasne intervencijske snage* (DVIP). Na taj način rade se ispostave duž cijele jadranske obale, pokrivaju se otoci na Jadranu, s ciljem bržeg i učinkovitijeg djelovanja u slučaju nastanka požara otvorenog prostora. [11]

Otoci, gradovi i općine koje traže da im se pošalju dopunske vatrogasne intervencijske snage dužne su o svom trošku osigurati smještaj i prehranu takvih intervencijskih snaga koje se upućuju na traženo područje, a Republika Hrvatska isplaćuje dnevnice upućenim djelatnicima dopunskih vatrogasnih intervencijskih snaga, te troškove goriva i saniranje popravaka vozila koja su upućena iz kontinentalnog dijela Republike Hrvatske na ispomoć na hrvatsku obalu. Državna intervencijska vatrogasna postrojba obavlja sve stručne, planske, operativne i tehničke poslove vezane uz pripremu i postizanje pune operativne spremnosti, opremljenosti i osposobljenosti, izravno djeluje u vatrogasnim intervencijama, posebice pri gašenju požara otvorenoga prostora, pruža neposrednu tehničku pomoć i osigurava dodatne sposobnosti i resurse u slučaju velikih nesreća i katastrofa s opasnim tvarima na području Republike Hrvatske. Državna vatrogasna intervencijska postrojba sudjeluje u raznim vrstama intervencija zaštite i spašavanja, posebno onih složenijih, većih i zahtjevnijih razmjera, a temeljni je dio pružanja pomoći u akcijama na području drugih zemalja u izvršenju obveza utvrđenih međudržavnim ugovorima. [11]

8. VATROGASCI I ZAPOVJEDNICI VATROGASNIH POSTROJBI RH

Osoba koja se prima na radno mjesto profesionalnog vatrogasca mora uz nužne opće uvjete potrebne za zasnivanje radnog odnosa, ispunjavati i posebne uvjete, a to su:

1. da osoba nije starija od 30 godina (kod prvog zaposlenja),
2. da ima srednju stručnu spremu vatrogasnog smjera, odnosno srednju stručnu spremu drugog smjera, uz uvjet da u roku od dvije godine od prijama u radni odnos završi prekvalifikaciju (potvrđuje svjedodžba školske ustanove),
3. da je tjelesno i duševno sposobna za obavljanje vatrogasne djelatnosti (potvrđuje potvrdom ovlaštene zdravstvene ustanove),
4. da nije kažnjavana za kaznena djela protiv imovine, opće sigurnosti ljudi i imovine te protiv službene dužnosti. [4]

Navedeni se uvjeti odnose isključivo na osobe koje će obavljati poslove profesionalnog vatrogasca u razini srednje školske ili stručne spreme. Prednost pri prijemu u radni odnos profesionalnog vatrogasca pod istim uvjetima ima osoba koja je najmanje dvije godine obavljala poslove dobrovoljnog vatrogasca, kao i osoba koja je odslužila vojni rok. [4]

Vatrogasci s posebnim ovlastima i odgovornostima su:

1. glavni vatrogasni zapovjednik,
2. zamjenik glavnog vatrogasnog zapovjednika i pomoćnici,
3. zapovjednici intervencijskih vatrogasnih postrojbi,
4. zamjenici zapovjednika intervencijskih vatrogasnih postrojbi,
5. zapovjednici vatrogasnih zajednica,
6. zamjenici zapovjednika vatrogasnih jedinica,
7. zapovjednici javnih vatrogasnih postrojbi,
8. zamjenici zapovjednika javnih vatrogasnih postrojbi,
9. zapovjednici profesionalnih vatrogasnih postrojbi u gospodarstvu,
10. zamjenici zapovjednika profesionalnih vatrogasnih postrojbi u gospodarstvu,
11. zapovjednici vatrogasne postrojbe središnjeg dobrovoljnog vatrogasnog društva,

12. zamjenici zapovjednika vatrogasne postrojbe središnjeg dobrovoljnog vatrogasnog društva,

13. zapovjednici koji su aktom o unutarnjem ustroju vatrogasne postrojbe određeni da samostalno vode vatrogasnu intervenciju prilikom koje koriste javne ovlasti utvrđene Zakonom o vatrogastvu⁴¹. [4]

Vatrogasnom intervencijom, koja se obavlja zbog nastalog požara, eksplozije, nesreće ili druge opasne situacije rukovodi zapovjednik u vatrogasnoj postrojbi koja je prva započela s intervencijom. Kada je na mjesto događaja prva izašla vatrogasna postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva, zapovjednik te postrojbe zapovijeda vatrogasnom intervencijom do dolaska javne vatrogasne postrojbe kada zapovijedanje intervencijom preuzima zapovjednik u toj postrojbi. [9]

Ako zapovjednik koji zapovijeda vatrogasnom intervencijom ocijeni da raspoloživim sredstvima i snagama nije u mogućnosti uspješno obaviti intervenciju, o događaju bez odgađanja izvještava nadređenoga vatrogasnog zapovjednika koji preuzima zapovijedanje intervencijom. Kada događaj prelazi granice općine ili grada zapovijedanje vatrogasnom intervencijom preuzima zapovjednik vatrogasnih postrojbi vatrogasne zajednice područja ako isti postoji ili županijski vatrogasni zapovjednik. [9]

Glavni vatrogasni zapovjednik može preuzeti zapovijedanje vatrogasnom intervencijom na teritoriju Republike Hrvatske ili odrediti zamjenika ili pomoćnika sukladno svojoj prosudbi o učinkovitosti tog određenja. Vatrogasnom intervencijom kod pravne osobe koja ima profesionalnu vatrogasnu postrojbu u gospodarstvu, osnovanu u skladu sa Zakonom⁴¹, zapovijeda zapovjednik te vatrogasne postrojbe. Vatrogasna intervencija na vojnim objektima obavlja se na zahtjev i uz prisutnost ovlaštene osobe oružanih snaga Republike Hrvatske. [10]

Prema odredbama Zakona o zaštiti od požara⁴² Vlada Republike Hrvatske svakih deset godina donosi strategiju zaštite od požara za Republiku Hrvatsku. U obzir se uzimaju broj intervencija u proteklih deset godina od svih Javnih vatrogasnih postrojbi i Dobrovoljnih

⁴¹ Zakon o vatrogastvu (NN125/19)

⁴² Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

vatrogasnih društava te vrstama intervencija. Na temelju navedenog se zatim donosi nova strategija za buduće razdoblje. [10]

Svaka jedinica lokalne i regionalne samouprave svake godine mora donesti plan zaštite od požara na svome području, a svakih pet godina se mora izraditi *Procjena ugroženosti zaštite od požara i eksplozija* za sve gradove i općine na području Republike Hrvatske.

Razlikuju se tri razine zapovijedanja, a to su:

1. strategijska razina - najviša razina zapovijedanja koja odlučuje i prati gdje se trenutno nalazi zaštita od požara i što bi trebalo mijenjati u sljedećem nadolazećem vremenu (broj operativnih snaga, ulaganja u suvremenu opremu i tehniku i slično), a kod većih katastrofa upravlja sa taktičkom razinom i operativnim snagama,
2. taktička razina – srednja razina zapovijedanja koja prati funkcionira li sve dobro te ujedno predstavlja poveznicu između operativne razine i strategijske razine, prati rad operativne razine uočava nedostatke i pokušava pronaći način kako da ih se otkloni,
3. operativna razina – najniža razina zapovijedanja koja sudjeluje u gašenju i spašavanju u slučaju nastanka požara ili drugih elementarnih nepogoda, a objedinjuje sve operativne snage na području Republike Hrvatske (vatrogastvo, Civilnu zaštitu i slično).

Glavni vatrogasni zapovjednik, njegov zamjenik i pomoćnici, županijski vatrogasni zapovjednik i njegov zamjenik, moraju imati visoku stručnu spremu, odnosno završen diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij, ili završen specijalistički diplomski stručni studij iz područja zaštite od požara te najmanje pet godina iskustva na poslovima vatrogasca s posebnim ovlastima i odgovornostima. Zapovjednik javne vatrogasne postrojbe i njegov zamjenik, zapovjednik intervencijske vatrogasne postrojbe i njegov zamjenik, zapovjednik profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i njegov zamjenik moraju imati najmanje višu stručnu spremu, odnosno završen stručni studij ili završen preddiplomski sveučilišni studij iz područja zaštite od požara te najmanje pet godina iskustva na poslovima vatrogasca s posebnim ovlastima i odgovornostima. [11]

Zapovjednik vatrogasne zajednice općine, odnosno grada i njegov zamjenik, koji profesionalno obavljaju te poslove moraju imati najmanje višu stručnu spremu, odnosno završen stručni studij ili završen preddiplomski sveučilišni studij iz područja zaštite od požara te najmanje pet godina djelovanja u radu vatrogasne postrojbe. Zapovjednik vatrogasne postrojbe središnjeg dobrovoljnog vatrogasnog društva i njegov zamjenik, koji profesionalno obavljaju te poslove, moraju imati najmanje srednju stručnu ili školsku spremu, zvanje vatrogasnog časnika te najmanje tri godine odgovarajućeg iskustva u radu vatrogasne postrojbe. [7]

Zapovjednik vatrogasnih postrojbi vatrogasne zajednice općine, odnosno grada i njegov zamjenik, u gradu, odnosno općini za koju je osnovana javna vatrogasna postrojba, moraju ispunjavati iste uvjete kao i zapovjednik javne vatrogasne postrojbe i njegov zamjenik. Zapovjednik vatrogasnih postrojbi vatrogasne zajednice općine, odnosno grada i njegov zamjenik, zapovjednik vatrogasne postrojbe središnjeg dobrovoljnog vatrogasnog društva i njegov zamjenik, koji dobrovoljno obavljaju te poslove, moraju imati najmanje srednju stručnu ili školsku spremu, zvanje vatrogasnog časnika te najmanje tri godine odgovarajućeg iskustva u radu vatrogasne postrojbe. Potrebna stručna sprema zapovjednika, koji su na temelju unutarnjeg ustroja vatrogasnih postrojbi određeni da samostalno vode vatrogasne intervencije i pritom koriste javne ovlasti, određuje se na temelju odredbi akta o unutarnjem ustroju određene vatrogasne postrojbe. [7]

9. SUSTAV DJELOVANJA VATROGASNIH POSTROJBI RH

Vatrogasne postrojbe djeluju za ono područje za koje su i utemeljene, odnosno u krugu poslovnog subjekta koji je osnovao vatrogasnu postrojbu (profesionalne ili vatrogasne postrojbe, dobrovoljne vatrogasne postrojbe, vatrogasne postrojbe u gospodarstvu). Izvan područja općine ili grada može se uputiti Vatrogasna postrojba isključivo na temelju odluke Županijskog zapovjednika, i to na područje određene županije, te na području cijele Republike Hrvatske prema izdanoj zapovjedi glavnog Vatrogasnog zapovjednika.

9.1. Zaprimanje dojave

Vatrogasne postrojbe zaprimaju dojave putem poziva upućenih Centru 112 ili pozivom na broj 193. Prilikom zaprimanja dojava ispunjava se dojavnica koja sadrži sljedeće podatke:

1. Vrsta intervencije (požarna/tehnička),
2. Broj ozlijeđenih ili ugroženih osoba,
3. Mjesto događaja (ulica, grad, dio grada i slično),
4. Podatke o osobi koja je dojavila (112 ili građani, broj telefona),
5. Da li je obaviještena policija, Hitna pomoć i slične službe.

Nakon zaprimljene dojave dežurni u operativnom centru obavještava vatrogasnu skupinu, odjeljenje ili cijelu smjenu, ovisno o veličini požara ili druge nesreće koja zahtijeva djelovanje. Prilikom izlaska na intervenciju dežurni operativni voditelju intervencije uručuje karticu vodiča koja predstavlja najkraći put do intervencije. Navalna grupa nakon uzbunjivanja dužna je izaći na intervenciju u vremenu od jedne minute u dnevnoj smjeni, a u vremenu od dvije minute u noćnoj smjeni. Nakon izlaska navalne grupe uz suradnju

sa centrom 112 operativni dežurni u Vatrogasnoj postrojbi obavještava ostale hitne službe ukoliko se ukaže potreba za njihovim djelovanjem (hitna medicinska pomoć, dežurni u HEP-u, Hrvatske ceste, Hrvatsku gorsku službu spašavanja i slično). [4]

9.2. Intervencija – koordinacija i vodstvo

Dolaskom na mjesto intervencije komunikacijom putem radio stanice voditelj intervencije obavještava operativni centar vatrogasne postrojbe o vrsti intervencije te da li raspolaže sa dovoljno ljudstva i tehnike da bi se intervencija mogla kvalitetno te pravovremeno lokalizirati, te da li je potrebno obavijestiti ostale žurne službe i slično. Voditelj intervencije prema vlastitoj procjeni i uz pomoć policijskih djelatnika može odstraniti osobe koje ometaju tijekom intervencije. Ako voditelj intervencije uoči kakve sumnjive tragove koji bi upućivali na namjerno izazivanje nepoželjnog događaja o tome odmah obavještava policijske djelatnike.

Prilikom interveniranja vatrogasci moraju paziti što više da se tragovi koji bi mogli biti dokaz nastanka intervencije budu što manje uništeni. Taktika djelovanja ovisi o vrsti intervencije. Kod provođenja intervencije prvo se kreće u proces spašavanja ljudskih života ukoliko su ugroženi, a zatim se kreće u zaštitu susjednih prostorija ili objekata da se intervencija ne proširi. Sljedeća je faza saniranje nastalog događaja. Vatrogasna postrojba u obavljanju vatrogasne intervencije ima sljedeće javne ovlasti, odnosno zapovjednici koji vode i zapovijedaju intervencijom, te koji su položili u Ministarstvu unutarnjih poslova ispit za vatrogasca s posebnim ovlastima i odgovornostima zakona⁴³:

- ulaziti u dom bez pristanka stanara (otklanjanje izravne ozbiljne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovine većeg opsega),
- zabraniti promet vozila i pristup nepozvanim osobama u blizini mjesta intervencije do dolaska policije,

⁴³ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

- pozvati policiju radi postupanja vezanih uz osiguranje mjesta događaja te poduzimati druge potrebne mjere radi sprječavanja nastajanja štetnih posljedica,
- izmjestiti osobe i ukloniti stvari iz susjednih građevina koje su ugrožene događajem,
- prekinuti dovod električne energije i plina,
- djelomično ili potpuno ograničiti dovod vode potrošačima u zoni pojave požara ili čitavom naselju (osiguranje potrebne količine vode za gašenje požara),
- koristiti vodu iz svih izvora, bez obzira kome pripadaju (bez plaćanja naknade),
- djelomičnog ili potpunog rušenja građevina preko koje bi se požar mogao proširiti, ako se širenje požara ne može spriječiti na drugi način,
- poslužiti se tuđim prometnim sredstvima radi prijevoza osoba stradalih u događaju u najbližu zdravstvenu ustanovu ili prijevoza osoba na mjesto događaja. [4]

Zapovjednik vatrogasne intervencije naređuje poduzimanje svih pobrojanih mjera, a isti iznimno može odobriti ili narediti punoljetnoj osobi da obavlja pojedine pomoćne i manje složene poslove tijekom vatrogasne intervencije, ako procijeni da je to nužno radi uspješnosti intervencije. Zapovjednik vatrogasne intervencije odgovoran je za uspješno vođenje intervencije i čuvanje požarišta od ponovnog aktiviranja te je dužan sačuvati tragove i predmete koji mogu poslužiti za utvrđivanje uzroka događaja. [10]

Glavni vatrogasni zapovjednik ili njegov zamjenik može narediti svakoj vatrogasnoj postrojbi da sudjeluje u vatrogasnoj intervenciji na teritoriju Republike Hrvatske s određenim brojem vatrogasaca i tehničkom opremom, te zatražiti pomoć oružanih snaga Republike Hrvatske. [10] Županijski vatrogasni zapovjednik ili njegov zamjenik može narediti svakoj vatrogasnoj postrojbi s područja županije da sudjeluju u vatrogasnoj intervenciji na području za koje je nadležan, s potrebnim brojem vatrogasaca i tehničkom opremom. [4]

U slučaju nastanka događaja koji nema obilježja prirodne nepogode, a koji zahtijeva angažiranje većeg broja osoba i opreme, gradonačelnik, odnosno načelnik općine na čijem području je nastao događaj ili osoba koju on za to ovlasti, na zahtjev županijskog vatrogasnog zapovjednika ili njegovog zamjenika, može narediti:

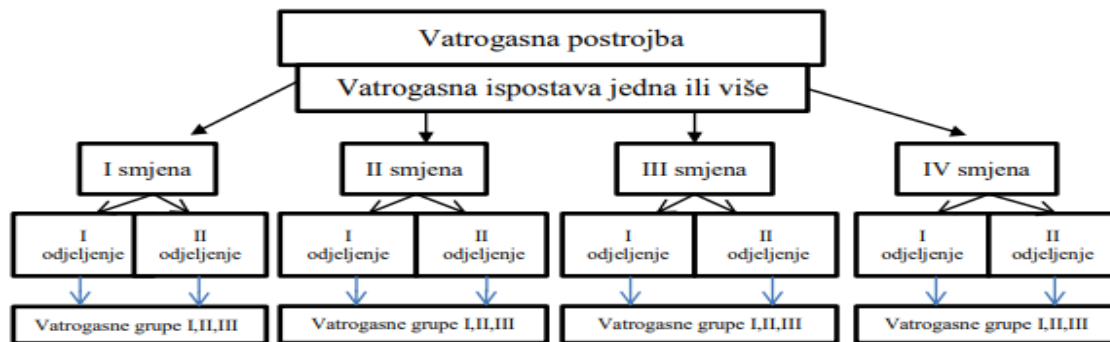
1. sudjelovanje svih sposobnih osoba s područja Grada Zagreba, grada, odnosno općine starijih od 18 godina u obavljanju pomoćnih poslova na intervenciji i spašavanju ljudi i imovine ugroženih nastalim događajem,
2. narediti da se stave na raspolaganje alat, prijevozna, tehnička i druga sredstva za potrebe intervencije te spašavanje ljudi i imovine ugroženih događajem.

Po završetku intervencije uzimaju se podaci od vlasnika objekta ili osoba koje su nastradale, te uz suradnju policije ukoliko se zna razlog nastanka intervencije. Povratkom u vatrogasnu postrojbu voditelj odjeljenja piše izvješće o vatrogasnoj intervenciju. Navedeno izvješće obuhvaća sljedeće podatke:

1. broj eventualno stradalih osoba,
2. razlog nastanka intervencije (počinitelj),
3. vrijeme prijave,
4. vrijeme izlaska na intervenciju,
5. vrijeme dolaska na mjesto intervencije,
6. vrijeme lokalizacije intervencije,
7. vrijeme povratka u vatrogasnu postaju,
8. sažet opis taktičkog pristupa intervenciji,
9. broj vatrogasaca i tehnike koji su sudjelovali u intervenciji,
10. da li su na intervenciji bile sudjelovale ostale hitne službe (koje točno službe).

9.3. Formacijski ustroj vatrogasnih postrojbi

Vatrogasna postaja i vatrogasna ispostava formacijske su jedinice vatrogasne postrojbe. (Sl. 4). Formacijske jedinice vatrogasne postrojbe i vatrogasne ispostave čine četiri vatrogasne smjene. Sustav rada vatrogasnih smjena je rad u turnusu (12/24- 12/48). [10]

Sl. 4. Shematski prikaz formacijskog ustroja vatrogasnih postrojbi [4]

Formacijske jedinice vatrogasne postrojbe su:

1. vatrogasna skupina,
2. vatrogasno odjeljenje,
3. vatrogasna smjena,
4. vatrogasna ispostava,
5. vatrogasna postaja. [7]

Vatrogasna grupa najmanja je formacijska jedinica koja broji dva člana. [10] Članovi vatrogasne grupe su:

1. vatrogasac voditelj vatrogasne skupine,
2. vatrogasac. [10]

Vatrogasno odjeljenje formacijska je jedinica koja broji osam do deset članova. Vatrogasno odjeljenje može činiti i manji broj članova, ali ne manje od tri člana. [11]

Vatrogasno odjeljenje čine:

1. vatrogasac voditelj vatrogasnog odjeljenja,
2. vatrogasac vozač,
3. tri do četiri vatrogasne skupine. [11]

Vatrogasno odjeljenje od tri člana, koje uporabom vatrogasnog vozila može samostalno djelovati, čine:

1. vozač,
2. jedna vatrogasna skupina. [10]

Vatrogasna smjena formacijska je jedinica koju čini jedno ili više vatrogasnih odjeljenja koja djeluje u smjenskom sustavu.

10. PROBLEMI VATROGASTVA RH

Profesionalno vatrogastvo koje djeluje na području Republike Hrvatske je razjedinjeno u pogledu razine suvremenosti te brojnosti raspoložive opreme, pogledu plaća i materijalnih prava u javnim vatrogasnim postrojbama te dobrovoljnim vatrogasnim postrojbama. Još je mnogo područja u Republici Hrvatskoj u dijelovima gdje su se odvijala ratna djelovanja zagađeno minama što dovodi u opasnost život vatrogasaca pri gašenju požara.

Situacije u kojima djeluju vatrogasne postrojbe u Republici Hrvatskoj te ishodi djelovanja uvelike ovise o tome koliko nadležna tijela i institucije imaju razumijevanja za potrebe vatrogastva. Sustav zapošljavanja profesionalnih vatrogasaca u nekim područjima ne funkcionira prema važećim zakonskim odredbama te podzakonskim aktima i pravilnicima.

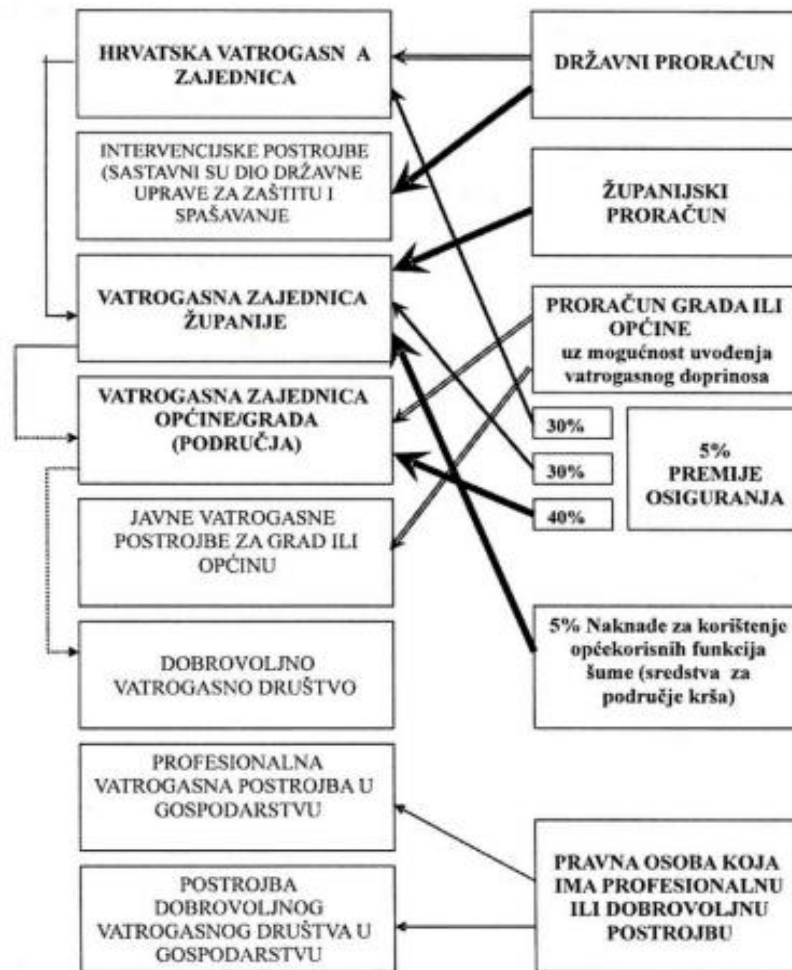
10.1. Problem funkcioniranja sustava vatrogastva RH

Prema odredbama zakona⁴⁴ javne vatrogasne postrojbe financiraju se iz proračuna gradova i općina, ali država i dalje, pomoću decentraliziranih sredstava, pomaže gradovima i općinama jer bi se mnoge male postrojbe ugasile. Određeni gradovi i općine nisu u mogućnosti same financirati javne vatrogasne postrojbe.

Posljednjih godina država sve više smanjuje decentralizirana sredstva čime dolazi do smanjenja plaće i slabijeg opremanja postrojbi. Na razini cijele Republike Hrvatske nijednim zakonom nije određeno kolika je osnovica i koeficijent za profesionalnog vatrogasca pa dolazi do velike razlike u plaćama između javnih vatrogasnih postrojbi. Nužno je odrediti mjerila kojima bi se utvrdila osnovica i koeficijent za profesionalne vatrogasce zaposlene u javnim vatrogasnim postrojbama. [12] Na (Sl. 5) vidljiv je shematski prikaz sustava financiranja na području Republike Hrvatske.

⁴⁴ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

Radi nedostatka financijskih sredstava većina vatrogasnih postrojbi na području Republike Hrvatske nije u mogućnosti osigurati svu opremu nužnu za učinkovito, brzo i sigurno djelovanje pri požarnoj, tehničkoj ili bilo kojoj drugoj intervenciji. Prilikom izlaska vatrogasnih postrojba iz sastava Ministarstva unutarnjih poslova Država obavezala da će za pripadnike profesionalnih vatrogasnih postrojbi izdvajati decentralizirana sredstva.

Sl. 5. Shematski prikaz sustava financiranja vatrogastva na području RH [3]

S obzirom da danas u Republici Hrvatskoj aktivno djeluje oko 2600 profesionalnih vatrogasaca neki su gradovi osnovali Javne vatrogasne postrojbe, a drugi pak povećali broj profesionalnih vatrogasaca, dok se decentralizirana sredstva nisu povećavala, već se raspodjeljuju na novo zaposlene vatrogasce, prema propisanim minimalnim

standardima za decentralizirano financiranje redovite djelatnosti javnih vatrogasnih postrojbi, sukladno odluci Vlade Republike Hrvatske.

10.2. Problem zapošljavanja profesionalnih vatrogasaca

Veliki problem kod zaposlenja profesionalnih vatrogasaca u Javnim vatrogasnim postrojbama još uvijek predstavlja pogodovanje rodbinskom zapošljavanju. To se mora što prije mijenjati. Osoba koja se prima na radno mjesto profesionalnog vatrogasca mora uz nužne opće uvjete potrebne za zasnivanje radnog odnosa, ispunjavati i posebne uvjete, a to su:

3. da nije starija od 30 godina (kod prvog zaposlenja),
4. da ima srednju stručnu spremu vatrogasnog smjera, odnosno srednju stručnu spremu drugog smjera, uz uvjet da u roku od dvije godine od prijama u radni odnos završi prekvalifikaciju (potvrđuje svjedodžba školske ustanove),
5. da je tjelesno i duševno sposobna za obavljanje vatrogasne djelatnosti (potvrđuje potvrdom ovlaštene zdravstvene ustanove),
6. da nije kažnjavana za kaznena djela protiv imovine, opće sigurnosti ljudi i imovine te protiv službene dužnosti.

Prednost pri prijemu u radni odnos profesionalnog vatrogasca pod istim uvjetima ima osoba koja je najmanje dvije godine obavljala poslove dobrovoljnog vatrogasca, kao i osoba koja je odslužila vojni rok. Kod zapošljavanja profesionalni vatrogasaca sadašnjim Zakonom o vatrogastvu⁴⁵ izjednačeni su kandidati koji imaju završenu prekvalifikaciju za profesionalnog vatrogasca, kao i oni koji nemaju završenu. [8]

Za boljitak profesionalnog vatrogastva nužno je da se izmijene uvjeti za primanje u radni odnos profesionalnog vatrogasca te da prednost pri zapošljavanju imaju one osobe koje su završile prekvalifikaciju za profesionalnog vatrogasca. Također je nužno uvesti kao

⁴⁵ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

obvezu da Vatrogasna postrojba mora provesti detaljno testiranje svakog tko se prijavi za posao, što uključuje provjeru fizičkih sposobnosti te provjeru snalaženja.

10.3. Problem prilikom intervencija na miniranim područjima

Minski sumnjivi prostor Republike Hrvatske obuhvaća 7 županija te 32 grada i općina koji su zagađeni minama i neeksploziranim eksplozivnim sredstvima, što je površina od ukupno 183.6km². [7] Pretpostavlja se da je na tom prostoru oko 64.000 mina. Sva minska sumnjiva područja u Republici Hrvatskoj označena su na zemljopisnoj karti (Sl. 6) i oko svakog minskog polja nalaze se znakovi upozorenja kako bi građani i svi oni koji bi se našli u blizini takvog prostora znali udaljiti te spriječiti eventualno ozljeđivanje i pogibelj. Ukupno minski sumnjivo područje Republike Hrvatske obilježeno je s 6.912 oznaka upozorenja na minsku opasnost. [7]

Sl. 6. Minska polja na području RH [4]

U minsko sumnjivim područjima postoji nekoliko vrsta ubojitih mina. Mnoga minska polja su postavljena bez plana i nisu ucrtana, što otežava njihov pronalazak i uklanjanje mina pri razminiranju od strane deminera i pirotehničara. Protupješačke mine su vrsta mina čiji dizajn i namjena je usmjerena protiv ljudi, za razliku od protuoklopnih mina koje su namijenjene uništavanju i onesposobljavanju vojnih bojnih vozila. [13]

U ljetnim periodima često dolazi do namjernog paljenja minsko sumnjivih područja od strane nesavjesnih građana, što za uzrok ima pojavljivanje velikih požara otvorenog prostora jer vatrogasci ne mogu gasiti minirana područja, stoga dolazi do stvaranja te širenja katastrofalnih požara do nekoliko kilometara kvadratnih. Građani dolaze u zabludu smatrajući kako će paljenjem očistiti minsko polje, no na taj način samo otežavaju posao stručnjacima, deminerima i pirotehničarima, a i vatrogascima.

Gašenje požara u minski sumnjivom području vrši se sa sigurne udaljenosti, uz obveznu pomoć vodenih topova velikog dometa (više od 400 m) i iz zaklona, tako da nisu ugroženi gasitelji. Gašenje se može vršiti iz zraka uz pomoć kanadera, air traktora, helikoptera, uz veliki rizik jer učinkovitost ovisi o ispuštanju sredstva za gašenje sa što manje visine, a svaka eventualna eksplozija mine ili neeksplozirane granate može ugroziti život pilota i srušiti letjelicu.

Kod požara minskih polja kao i kod požara eksplozivnih sredstava vatrogasci trebaju djelovati sa sigurne udaljenosti. Nigdje u važećim propisima o vatrogasnim intervencijama nije definirao koja je to udaljenost, tako da se to prepušta voditelju intervencije da on sam odluči na koji način će se gasiti požar. U većini slučajeva vatrogasne snage se povlače na sigurno i pasivno se vrši gašenje, nalaze se sigurni prilazi ili prometnice na kojima se požar čeka i priprema za njegovo zaustavljanje i gašenje. Još jedan način za gašenje požara minsko sumnjivih područja je paljenje kontra vatre pri čemu jako dobro treba paziti u kojem smjeru puše vjetar i da se kontra vatrom se ne ugroze materijalna dobra te naselja.

Preventivno se može djelovati i na način da se strogo zabrani paljenje vatre u blizini minski sumnjivih područja, zatim izradom požarnih cesta oko minskih polja tako da ne može doći do prijenosa požara izvan minskog polja. Sigurnost i efikasnost u gašenju požara na minski sumnjivom području može se postići nabavom i korištenjem nove

tehnologije kao što su daljinski upravljana vozila za gašenje požara, roboti za gašenje požara, raketni bacači sredstva za gašenje, helikopteri za ispuštanje vodenih bombi sa sigurne visine i slično. [13]

11. VATROGASNA POSTROJBA GRADA SISKA

Javna vatrogasna postrojba Grada Sisak je utemeljena prema odluci Poglavarstva Grada Siska dana 21. prosinca 1999. godine. [4] Osnivač te vlasnik javne vatrogasne postrojbe Grada Siska je sam Grad Sisak. Javna vatrogasna postrojba Grada Siska obavlja vatrogasnu djelatnost koja obuhvaća:

1. sudjelovanje u provedbi preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija,
2. gašenje požara,
3. spašavanje ljudi i imovine ugrožene požarom i eksplozijama,
4. pružanje tehničke pomoći u nezgodama te opasnim situacijama,
5. obavljanje poslova u ekološkim te drugim oblicima nesreća,
6. pružanje usluga vatrogasnih osiguranja,
7. pružanje usluga tehničke zaštite,
8. iznajmljivanje vozila i opreme,
9. pregled, servisiranje i ispitivanje vatrogasne te druge opreme iz djelatnosti.

Postrojba Grada Siska svoju djelatnost obavlja kao javnu službu. Vatrogasna postrojba ima svojstvo pravne osobe te je kao takva upisana u sudski registar Trgovačkog suda u Zagrebu pod matičnim brojem subjekta (MBS) 080332175 rješenjem istog suda pod brojem Tt-oo/262/8-2 od 28. siječnja 2020. godine. [4]

Na samom početku Domovinskog rata 1990. godine Vatrogasna postrojba Grada Siska oprema se sa tri nova vozila, velikim kemijskim vozilom TAM 260, autocisternom TAM 190 i vozilom za prijevoz ljudstva i tehnike TAM 80. [14] Početkom Domovinskog rata završava se i novi Vatrogasni dom u kojem djeluje Vatrogasna postrojba Grada Siska i

DVD Sisak. Tijekom trajanja Domovinskog rata uništena su te devastirana neka vatrogasna vozila koja su sudjelovala u intervencijama.

Tijekom Domovinskog rata preostala su vatrogasna vozila premještena na druge lokacije kako bi se sačuvala od ratnih razaranja te bila spremna za intervencije. Nakon završetka Domovinskog rata Grad Sisak osniva Vatrogasnu postaju Sisak koja djeluje u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova te pokriva jedno od najvećih područja djelovanja na teritoriju Republike Hrvatske. Osnutkom intervencijskih vatrogasnih postrojbi za brzo djelovanje Vatrogasna postrojba Grada Siska šalje šest svojih djelatnika na obuku, te sve do današnjeg dana u ljetnim razdobljima popunjava Dopunske interventne snage na priobalju.

Zbirno gledajući aktivnosti Javne vatrogasne postrojbe Grada Siska tijekom 2020. godine ukupno je bilo 675 događaja što je povećanje od 77% u odnosu na 2019. godinu. [4] Povećanje intervencija se vidi kod tehničkih intervencija, čiji su razlog djelovanja elementarne nepogode potresa koje su u više navrata pogodile Grad Sisak te okolicu. U potresima je razoren veliki broj kuća i gospodarskih objekata. Zbog većeg broja intervencija dosta osobne zaštitne opreme za vatrogasce je uništeno, poderano je puno vatrogasnih cijevi, oštećene su vatrogasne pumpe, od kojih su neke čak u potpunosti uništene. Uslijed razornog potresa koji je 29. prosinca 2020. godine pogodio Sisačko-moslavačku županiju, osim svih raspoloživih vatrogasnih snaga sa područja Županije, na teren su upućene dodatne vatrogasne snage iz gotovo cijele Hrvatske (Sl. 7).

Uz velik broj vatrogasaca, upućena su navalna vatrogasna vozila, tehnička vozila, vozila za spašavanje s visine, vozilo s komunikacijskom opremom, zapovjedna i transportna vozila, posebna oprema za spašavanje iz ruševina i vatrogasni timovi s potražnim psima. [14] U Petrinju koja je također pogođena navedenim potresom u prosincu 2020. godine su upućene vatrogasne snage iz 9 županija s ukupno 137 vatrogasaca i 44 vozila. U Sisak su upućene vatrogasne snage iz 6 županija s ukupno 141 vatrogasaca i 32 vozila. Dodatne snage su stavljene u pripravnost. U idućim danima broj vatrogasaca angažiranih na području Sisačko – moslavačke županije raste na preko 800. U razdoblju od 28. prosinca 2020. do 10. veljače 2021. na intervencijama uklanjanja posljedica razornog potresa koji je pogodio područje

Sisačko-moslavačke županije, kumulativno je sudjelovao 11.191 vatrogasac s 3039 vatrogasnih vozila, a odrađeno je 12.212 intervencija.

Vatrogasne snage su odmah nakon potresa bile angažirane u izravna spašavanja ljudi zatrpanih pod ruševinama. Vatrogasci su, u suradnji s pripadnicima drugih službi, sudjelovali u spašavanju 30 osoba. Uz spašavanja osoba iz ruševina, vatrogasci su započeli s aktivnim radom na uklanjanju oštećenih dimnjaka, sanaciji krovišta, uklanjanju crjepova, osiguravanju ruševnih mjesta te drugim zadaćama u svrhu spašavanja i zaštite ljudskih života. Vatrogasne snage djeluju u 3 operativne zone (Sisak, Petrinja i Glina). Ustrojeno je i *Operativno vatrogasno zapovjedništvo*, koje uz koordinaciju snaga na terenu, služi kao poveznica sa svim ostalim operativnim snagama na području pogođenom potresom te kao centar za prikupljanje podataka o vatrogasnim aktivnostima.

Sl. 7. Vatrogasci Javne vatrogasne postrojbe Sisak pomažu u Sisku neposredno nakon potresa 2020. godine [15]

Treba istaknuti i angažman vatrogasaca na uklanjanju posljedica potresa posebno na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije koji su također pogođeni navedenim potresom. Vatrogasci su također angažirani na prijevozu hrane i opreme, dovozu humanitarne pomoći i građevinskog materijala, pranju ulica, dovozu pitke vode za domaćinstva i za potrebe lokalne uprave i službi angažiranih na potresom pogođenom području. Vatrogasci na području Republike Hrvatske, unutar svojih vatrogasnih organizacija, su bili samoinicijativno ili u suradnji sa Crvenim križem, Caritasom i drugim udrugama, uključeni u prikupljanje i distribuciju humanitarne pomoći na područje Sisačko-moslavačke županije.

Vatrogasna zajednica Sisačko-moslavačke županije, u suradnji s Hrvatskom vatrogasnom zajednicom, je organizirala prihvat i raspoređivanje velikih konvoja pomoći koje su organizirali vatrogasci Njemačke i Austrije. [14] Hrvatska vatrogasna zajednica će i dalje biti na raspolaganju na svim područjima pogođenima potresom sve do sanacije. Vatrogasci će biti angažirani na terenu dok situacija to bude zahtijevala.

Vatrogasna postrojba Grada Siska je donijela Pravilnik o prethodnoj provjeri znanja, vještina i sposobnosti za radna mjesta i to ne samo za novo zaposlene djelatnike, nego i za one koji rade već duži niz godina pripadnici Vatrogasne postrojbe Grada Siska. Pravilnikom su djelatnici Vatrogasne postrojbe Grada Siska primorani održavati fizičku kondiciju.

11.1. Dobrovoljno vatrogasno društvo Sisak

Sredinom 19. stoljeća na poticaj austrijskog trgovca Ferdinanda Jergitsha grupa istaknutih ljudi okupljena oko Milana plemenitog Malinarića 1865. godine kreće u akciju i osniva humanu organizaciju koja u isto vrijeme njeguje domoljublje i znanje iz tehničke kulture, današnje dobrovoljno vatrogasno društvo Sisak. Za svojeg prvog zapovjednika ili vojvodu imenuje najaktivnijeg operativnog člana Josipa Hackenberga. [4]

Od tada sve do danas u dobrovoljnom vatrogasnom društvu Sisak stasale su mnoge generacije sisačkih vatrogasaca, predvođene uglavnom uglednim ljudima koji su svojim radom i djelovanjem pridonijeli da se djelovanje društva održi do danas. Važno je napomenuti kako su Grad Sisak i Dobrovoljno vatrogasno društvo Sisak kolijevka hrvatskog vatrogastva. Tijekom svog postojanja i djelovanja sisački vatrogasci bili su aktivno uključeni u presudnim povijesnim vremenima Hrvatske, između dva svjetska rata pružili su opoziciju narodnom kraljevskom režimu, sudjelovali su u redovima antifašističkih boraca u Drugom svjetskom ratu davne 1941. godine i u redovima narodne garde u obrani samostalne države Hrvatske 1991 godine. [4]

Dobrovoljno vatrogasno društvo Sisak ima ukupno 85 članova, od toga 33 djelatna člana, 10 operativnih, 24 pričuvna, 12 počasnih i 6 veterana. Također u društvo su učlanjeni članovi vatrogasnog podmlatka kojih ima ukupno 14. Članovi društva na poziv zapovjednika Javne vatrogasne postrojbe grada Siska izlaze na manje intervencije kao što su pripomoć kod poplava i požara niskog raslinja. [4]

U mjesecu siječnju održava se godišnja svečanu sjednicu društva uz nazočnost uzvanika iz županije Sisačko- moslavačke, grada Siska, VZSMŽ, VZG-a, JVP-a Siska te bratskih i prijateljskih Društava. [14] Tijekom cijele godine članovi operativne grupe po potrebi, odnosno kao ispomoć djelatnicima Javne vatrogasne postrojbe grada Siska, izlaze na intervencije te se brinu o interventnoj opremi i opremi za vježbanje kao i o kombi vozilima.

Članovi Upravnog i Nadzornog odbora te zapovjedništva kroz godinu redovno održavaju sastanke na kojima donose odluke bitne za rad društva. Članovi Društva se tijekom godine uključuju u duhovni život te u crkvi svete Marije Kraljice Mira u Naselju sudjeluju na misnim slavljinama povodom velikih blagdana na Veliki petak, Veliku Gospu ili na Badnjak. [14]

U svibnju, mjesecu zaštite od požara, točnije dana 4. svibnja predsjednik društva, zajedno s ostalim predsjednicima društava vatrogasne zajednice, sudjeluje na primanju kod gradonačelnice. Također istog dana članovi prisustvuju misi u sisačkoj katedrali. U organizaciji VZG-a Siska članovi društva s kombi vozilom sudjeluju u već tradicionalnoj vatrogasnoj karavani u kojoj se obilaze sva društva vatrogasne zajednice od Grede preko Siska do Lonje. Također članovi vatrogasnog društva sudjeluju na hodočašću

vatrogasaca u Hrvatsko nacionalno svetište Mariju Bistricu. [14] Članovi Društva povodom Dana grada Siska i njegovog nebeskog zaštitnika Sv. Kvirina sudjeluju u svečanom mimohodu (procesiji). U Republici Sloveniji djeluju dva bratska društva, PGD Miklavž i PGD Radeče te prijateljsko društvo PGD Lukovek, koji u suradnji sa vatrogasnom postrojbom Grada Siska organiziraju tijekom godine razna druženja te radne akcije čišćenja okoliša i prostorija društva.

U društvenom životu grada Siska članovi vatrogasnog društva uvijek su na pomoć ostalim udrugama i organizacijama koje djeluju na području našega grada. Povodom Dana sporta članovi vatrogasnog društva sudjeluju u jesenskom i proljetnom krosu kao asistenti držanja užeta. Vatrogasna postrojba je domaćin brojnim sjednicama koje organizira Vatrogasna zajednica grada Siska i Vatrogasna zajednica Sisačko – moslavačke županije.

Ljeti se održava kup te vježbe i odlasci na natjecanja koliko omogućava financijska situacija. Članovi društva prisustvuju prezentaciji opreme koju organizira JVP-a grada Siska. Za najmlađe članove u sali vatrogasnog društva se svake godine organizira doček Sv. Nikole koji djecu daruje prigodnim poklonima. U prosincu se održava predskupština društva na kojoj se donosi financijski plan i plan rada. U društvu je od 2012. godine aktivna i kreativna radionica u kojoj žene izrađuju i oslikavaju razne predmete različitim tehnikama. [14]

Vatrogasno društvo organizira natjecanje pod nazivom „Kup grada Siska“ koje se održava za Dan grada Siska na koje se odazivaju ekipe iz Sisačko – moslavačke županije, ali i iz drugih županija. Treninzi za natjecanja se odvijaju u Sali vatrogasnog doma ili kada to vremenske prilike dopuštaju, vani na otvorenom. Broj treninga ovisi o značenju natjecanja. Na natjecanja se izlazi koliko dopuštaju financijske mogućnosti.

Vatrogasno društvo ima vlastiti prostor u čijim se prostorijama također nalaze i Vatrogasna zajednica grada Siska, Vatrogasna zajednica Sisačko-moslavačke županije te Javna vatrogasna postrojba grada Siska. Svi usko surađuju te pomažu jedni drugima. Operativna skupina je uglavnom dobro opremljena s odgovarajućom opremom za izlaske na intervencije, a članovi društva su također zadovoljni opremom za vježbanje koja im je na raspolaganju.

12. ZAKLJUČAK

Veliki broj požara plamti svake godine diljem Republike Hrvatske, posebice ljeti, a posljedica je materijalna šteta te često i ljudske žrtve. Temeljna je karakteristika požara da su nepredvidivi te je za obuzdavanje i gašenje požara potrebna dobra organizacija stručno osposobljenih te sposobnih ljudi kako bi se izbjegle tragedije. Opasnost od požara prijetila je od prvih susreta ljudi sa vatrom, a od tada postoji određeni oblik čovjekove organizirane borbe protiv požara. Kroz povijest je borba protiv požara (vatrogastvo) humanitarnog karaktera.

Organizirana skrb za zaštitu domova na području današnje Hrvatske tijekom povijesti vršila se organizacijom ljudi za gašenje, preventivnim mjerama za sprečavanje požara te brojnim propisima. U 13. stoljeću se pojavljuju prve odredbe te propisi povezane s protupožarnom zaštitom, pa i prvi propis o vatrogastvu na području Republike Hrvatske. Protupožarne su uredbe određivale način gradnje kuća, građevinske materijale i potrebnu vatrogasnu opremu za gašenje. Za osnivanje krovne hrvatske vatrogasne organizacije zaslužan je pravnik, književnik i zagrebački gradski senator Gjuro Stjepan Deželić, prvi predsjednik Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice.

Vatrogastvo je ponajprije stručna i humanitarna djelatnost koja se bavi preventivnim mjerama zaštite od požara i eksplozija, gašenjem požara, spašavanjem ljudi, životinja i imovine, pružanjem tehničke pomoći u nezgodama i opasnim situacijama te obavljanjem drugih poslova u nesrećama. Postupno se razvijalo i organiziralo kako se razvijala vatrogasna tehnika. Vatrogasnu djelatnost na području Republike Hrvatske obavljaju vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice. Vatrogasna postrojba može biti dobrovoljna ili profesionalna javna vatrogasna postrojba koja se osniva za područje općine ili grada, postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva, profesionalno vatrogasno društvo, postrojba dobrovoljnoga vatrogasnog društva u gospodarstvu te postrojba za brzo djelovanje.

Hrvatska vatrogasna zajednica je stručna, humanitarna i nestranačka udruga vatrogasnih zajednica županija i Grada Zagreba, koje predstavljaju interese u njima udruženih

vatrogasnih zajednica općine ili grada, odnosno svih područnih vatrogasnih zajednica u Republici Hrvatskoj. Iste djelatnosti obavljaju bez namjere stjecanja dobiti, podvrgavajući se u ostvarivanju interesa i ciljeva pravilima utvrđenim Statutom. Hrvatska vatrogasna zajednica je krovna organizacija hrvatskog vatrogastva od 1993. godine, a danas je od velikog interesa za Republiku Hrvatsku.

Važno je napomenuti kako u vatrogasnoj djelatnosti svaki vatrogasni subjekt ima važnu ulogu. U Republici Hrvatskoj djeluje velik broj dobrovoljnih vatrogasaca, koji kvalitetnim programima osposobljavanja čine vatrogasni sustav funkcionalnim. Donošenjem novog Zakona o vatrogastvu⁴⁶ 2019. godine, Vlada Republike Hrvatske je prepoznala važnost vatrogastva kao neizostavnog čimbenika sustava domovinske sigurnosti. Može se zaključiti kako je pravna regulativa vatrogasnih društava u Republici Hrvatskoj dobro uređena i kao takva funkcionira.

Smatram da treba više ulagati u javna vatrogasna društva, ali i dobrovoljna vatrogasna društva na području Republike Hrvatske. Osim gašenja požara, vatrogasne postrojbe Republike Hrvatske aktivno sudjeluju u humanom i kulturnom razvoju lokalnih zajednica te društva u cjelini. Vatrogasne postrojbe posebno djeluju na mlade jer im raznim aktivnostima te programima omogućavaju druženje, sport, stvaranje posve novih iskustava te im omogućuju razvoj osjećaja empatije, odgovornosti, pripadnosti te zajedništva. Nužno je potaknuti veća ulaganja u vatrogastvo, jer kao član vatrogasne postrojbe Sisak uviđam pogreške koje se događaju u vatrogastvu.

⁴⁶ Zakon o vatrogastvu (NN 125/19)

13. LITERATURA

- [1] »Povijest hrvatskog vatrogastva,« <http://vatrogasci.iwarp.com/povijest.htm/>, pristupljeno 14. 2. 2022.
- [2] MHV, »Muzej hrvatskog vatrogastva,« <https://mhv.hr/en/povijesni-dokumenti/>, pristupljeno 15. 2. 2022.
- [3] »Državna uprava za zaštitu i spašavanje,« <https://www.duzs.hr/>, pristupljeno 18. 2. 2022.
- [4] Republika Hrvatska i Sisačko – moslavačka županija, »Grad Sisak – Plan zaštite od požara,« 2020. https://sisak.hr/wp-content/uploads/2020/07/Plan-za%C5%A1tite-od-po%C5%BEara_Grad-Sisak.pdf, pristupljeno 19. 2. 2022.
- [5] Đ. Šmer Pavelić, Gorenje i sredstva za gašenje, Zagreb: Mi Star, 1996.
- [6] »Ravnateljstvo civilne zaštite MUP-a,« <https://www.civilna-zastita.gov.hr/>, pristupljeno 1. 7. 2022.
- [7] Ž. Popović, Priručnik za osposobljavanje vatrogasnih dočasnika i časnika, Zagreb, 2006.
- [8] »Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske,« <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//133.%20-%202.pdf>, pristupljeno 2. 7. 2022.
- [9] »Vatrogastvo na tlu hrvatske,« <https://www.hzv.hr/>, pristupljeno 15. 7. 2022.
- [10] NARODNE NOVINE D.D., »Narodne novine,« <https://www.nn.hr/>, pristupljeno 16. 2. 2022.
- [11] »Zakon o vatrogastvu,« <https://www.zakon.hr/>, pristupljeno 18. 2. 2022.

- [12] »Statut Javne vatrogasne postrojbe Grada Siska,« http://jvp-sisak.hr/Dokumenti/Dokumenti/STATUT_JVP_GRADA_SISKA.pdf, pristupljeno 3. 4. 2022.
- [13] »Provedbeni program Hrvatske vatrogasne zajednice za razdoblje od 2021. do 2024.,«
<https://hvz.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Strategije%20i%20planovi//Provedbeni%20program%20HVZ-a%202021.%20do%202024.g.pdf>, pristupljeno 3. 4. 2022.
- [14] »Potresinfo - Hrvatska vatrogasna zajednica,«
<https://www.potresinfo.gov.hr/hrvatska-vatrogasna-zajednica-167/>, pristupljeno 2. 4. 2022.
- [15] »Potres Sisak,« <https://www.svijetsigurnosti.com/preko-800-vatrogasaca-sanira-posljedice-potresa-u-sisa%C4%8Dko-moslavackoj-zupaniji/>, pristupljeno 4. 4. 2022.

14. PRILOZI

14.1. Popis slika

	Stranica
Sl. 1. Djuro Stjepan Deželić [3].....	18
Sl. 2. Mirko Kolarić [2]	19
Sl. 3. Udruživanje vatrogasnih postrojbi i zajednica u RH [3]	34
Sl. 4. Shematski prikaz formacijskog ustroja vatrogasnih postrojbi [4]	56
Sl. 5. Shematski prikaz sustava financiranja vatrogastva na području RH [3]	59
Sl. 6. Minska polja na području RH [4]	61
Sl. 7. Vatrogasci Javne vatrogasne postrojbe Sisak pomažu u Sisku neposredno nakon potresa 2020. godine [15].....	65